

DOMOVINA

Upravništvo »Domovine« v Ljubljani — Knafljeva ulica 5
Uredništvo »Domovine« — Knafljeva ulica št. 5/II.,
telefon 3122 do 3126

Izhaja vsak četrtek

Naročnina za tuzemstvo: četrtletno 9 din, polletno 18 din,
celoletno 36 din; za inozemstvo razen Amerike: četrtletno
12 din, polletno 24 din, celoletno 48 din. Amerika letno 1 dolar.
Račun poštne hranilnice, podružnice v Ljubljani št. 10.711.

Pred desetimi leti je umrl dr. Gregor Žerjav

Nekaj spominov na življenje in delo velikega moža

Hitro je minilo deset let od dne, ko smo pokopali v Ljubljani gotovo enega izmed največjih mož ne samo Slovenije, temveč vse Jugoslavije. Ni lahko le z nekaj besedami povedati, kaj nam je bil nacionalni delavec in napredni voditelj dr. Gregor Žerjav. Najbolj smo to opazili po njegovi smrti, ko smo čutili veliko vrzel v našem javnem življenju. Silno smo pogrešali njegovo neumorno delo in njegove pobude.

Dr. Gregor Žerjav se je rodil 12. novembra 1. 1882. v Ložu, kjer je bil njegov oče sodnik. Družina se je kmalu preselila v Ljubljano. Srednje šolo je obiskoval mladi Gregor

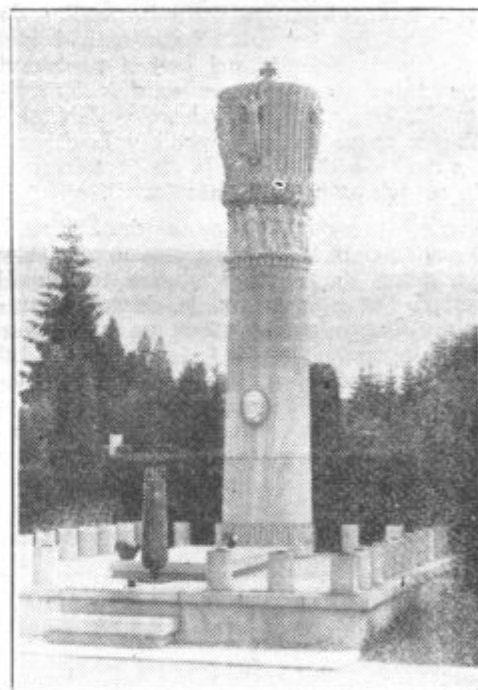
najprej na slovenski državni nižji gimnaziji, kjer je bil vedno odličnjak. Že tedaj in še bolj potem v višji nemški gimnaziji je mladi Žerjav kazal zanimanje za javno življenje. Kot visokošolec slušatelj prava na Dunaju je mnogo deloval v slovenskem visokoškolskem društvu »Slovenije«, kjer se je razvila borba med starimi in novimi nazori, ki se je končala z zmago narodno-radikalne omladine, ki je stremila za tem, da se prenovijo zastarele razmere v domovini.

Po 1. 1903., ko smo Slovenci posebno odločno terjali svoje lastno vseučilišče od mačke Avstrije, je postal Žerjav predsednik »Slovenije«. S tem je dobila mlada narodno-radikalna struja vodstvo med visokoškolsko in srednješkolsko mladino. Geslo »Narodno delo je prva dolžnost vsakega Slovenijana (člana »Slovenije«), kateri se klanjajo vse druge« je postalo geslo vse nove struje, ki je dobila 1. 1904. svoje glasilo v »Omladini«, katere urednik in pisec programatičnih člankov je bil Žerjav. Istega leta je pripravil Žerjav ob kronanju srbskega kralja Petra udeležbo slovenskih visokošolcev na shodu jugoslovenskega dijaštva v Beogradu. V Beogradu je kot vodja 80 slovenskih visokošolcev govoril na shodu. Razume se, da se je vrnil iz Beograda ves prežet z jugoslovensko mislijo, kateri je bil poslej neomajno vdan.

Po beograjskem shodu je narodno-radikalno dijaštvo še bolj vneto delovalo. V Pragi si je ustanovilo društvo »Adrijo«, v Gradcu pa »Tabor«. Prvi veliki dokaz moči mlade struje je bil narodno-radikalni zbor v Trstu 1. 1908. Dr. Žerjav je bil osrednja sila tega zbora, ki je pokazal vso resnost mladih nacionalnih in prosvetnih delavcev. Leto nato je bil zbor v Celju, ki je še poglobil delo. Mlada struja se je marljivo udejstvovala v prosvetnem delu za narod. Ustanovila je lastno počitniško društvo »Prosveto«, prirejala predavanja in osnovala knjižnice. Oživ-

ljala in podpirala je tudi podružnice Družbe sv. Cirila in Metoda in je 1. 1907. na občnem zboru v Bohinjski Bistrici dosegla, da družba ni več poslala vdanostne brzojavke cesarju Francu Jožefu.

Po končanih pravnih naukih se je dr. Žerjav vrnil v domovino, kjer se je posvetil predvsem narodnoobrambnemu delu. Postal je tajnik Družbe sv. Cirila in Metoda in 1. 1908. je nemškutarski napad v Ptujju na družbine zborovalce veljal v prvi vrsti njemu. Ptujskemu napadu so sledili septembrski dogodki v Ljubljani, ki so terjali žrtvi Lundra

Spomenik dr. Žerjavu, ki je bil odkrit na njegovem grobu na ljubljanskem pokopališču pri Sv. Križu dne 18. oktobra 1. 1931.

Slika s pogreba dr. Gregorja Žerjava: Prijatelji rajnega neso krsto na pokopališču pri Sv. Križu do groba

in Adamiča. Ti dogodki so mnogo pripomogli, da se je slovenska zavest čedalje bolj budila.

Dr. Žerjav se ni bal ne bojev in ne dela. Vedel je, da je poleg prosvetnega dela treba gospodarske osamosvojitve. Poglobil se je v gospodarska vprašanja in začel v Ljubljani delo za ustanovitev velike gospodarske organizacije, ki pa sta jo nerazumevanje in zavist ugonobila. Istočasno se je začel živahno udejstvovati tudi politično. Spoznal je, da stari liberalizem ne bo mogel biti kos klerikalizmu, zato je šel v politični boj na osnovi demokracije. Za široke kmečke sloje je izdajal »Belokranjca« in »Notranjca« ter se ves posvetil temu delu, kar je zrahljalo njegovo zdravje. Nesrečna usoda »Agromerkurja« je mladega nesebičnega javnega delavca zelo potrla, kar je postalo začetek njegove dolgoletne zavrtnatne boleznijetike.

Zdravil se je v Egiptu, od koder se je leta 1910. okrepcan vrnil v domovino in se kot odvetniški kandidat nastanil v Gorici. V Gorici je takrat družba mladih izobražencev, ki je izdajala časopis »Vedo«, skupno s Trstom usmerjala Slovence odločno v jugoslovensko smer. Leta 1914. se je dr. Žerjav preselil v Trst, kjer je nadaljeval svoje goriško delo.

Ko je nastala julija - avgusta l. 1914. svetovna vojna, so se avstrijska oblastva z vso silo vrgla na primorske Slovence. Med prvimi, ki so bili preganjani in aretirani, je bil dr. Gregor Žerjav. Čeprav niso pri preiskavi njegovega doma našli ničesar posebnega, so ga skupno z 200 aretiranci spravili 15. avgusta l. 1914. na Ljubljanski grad. Po nekaj mesecih se mu je posrečilo priti iz zapora. Smel je oditi v Trst, kjer seveda ni miroval, temveč se je spuščal v novo nevarnost. Dr. Vošnjak je med tem že srečno ušel v Italijo in v Rimu so se začeli zbirati pobegli Hrvati in Slovenci, ki so pozneje sestavili Jugoslovanski odbor. Ta odbor je imel nalogo obveščati Evropo o našem narodnem položaju in o željah po zedinjenju s Srbijo.

Pomladi l. 1915. je bil v Trstu skriven sestanek, na katerem se je sklepalo o tem, kdo naj bi šel v tujino zastopati naš narod pred Evropo. Odločili so se za dr. Gregorina. Za Istro je šel dr. Trinajstič, s katerim se je bil dr. Žerjav dogovoril zaradi dopisovanja, ki se je seveda moralo opravljati skrivno. Pomagali so pri tem naši narodni železničarji. Kljub vsej previdnosti so prišla avstrijska oblastva dopisovanju na sled in je policija napravila pri dr. Žerjavu hišno preiskavo. V njegovi pisarni so bili že tiskani razglasi na Slovence in Italijane v Trstu za primer, če bi morali Avstrijci izprazniti mesto. Razglasi so pozivali narod na mir, češ da bo naše vprašanje rešeno na mirovnem posvetu. Ko je bila policija že v hiši, se je posrečilo Žerjavovi soprogi uničiti del razglasov, del pa jih je odnesel odvetniški koncipient dr. Boštjančič ter jih izročil Božu Borštniku, da jih je spravil na konzulat Zedinjenih držav.

Našla pa je policija pri osebni preiskavi ključ za tajno pisavo, domenen z dr. Trinajstičem. To bi dr. Žerjava skoro veljalo glavo. Zaprli so ga in ga povedli v Ljubljano pred vojaško sodišče. Rešilo ga je takrat le to, da so dokazi proti njemu šepali.

Iz vojaških zaporov je moral dr. Žerjav k vojakom, toda njegovo zdravstveno stanje je bilo takšno, da vojaške službe ni mogel opravljati. Posrečilo se mu je, da so ga konfinirali v Gmundenu, pozneje pa v Gradcu. Medtem je prišlo leto 1917. in sklican je bil dunajski državni zbor. Dr. Žerjav se je neopažen preselil na Dunaj, kjer je postal duša jugoslovenskega gibanja v Jugoslovanskem klubu, katerega tajnik je bil. Tu se je z vsemi svojimi silami posvetil borbi zoper Avstrijo. Njegovo ime ostane za vedno zapi-

sano z zlatimi črkami v zgodovini borbe za Jugoslavijo. Ko se je bližal razpad Avstrije, je šel dr. Žerjav z dr. Korošcem in dr. Cingrijo v Švico, kjer je sodeloval pri sestavi »ženevskega protokola«, prve ustavne listine naše države:

Vrnil se je v svobodno domovino, kjer je kmalu prevzel podpredsedništvo v ljubljanski narodni vladi, v kateri je razvil velikansko delavnost. Volitve v ustavotvorno skupščino so ga dovedle v Beograd, kjer je hitro postal eden izmed prvih mož našega političnega življenja. Bilo je naravno, da je kmalu stopil v vlado in poslej ga vidimo ponovno na vrhovih državne uprave: kot ministra za socialno politiko, ministra za gozdove in rudnike, zastopnika ministra za pravosodstvo in ministra za trgovino in industrijo. Velikanska je bila njegova sila, brez primere njegova delavnost, očarujoča njegova pobudnost in njegova obilica idej. Prijatelji in somišljeniki so ga oboževali, pa tudi politični nasprotniki so ga spoštovali.

Dr. Žerjavovo zdravje je bilo zaradi velikega dela zelo zrahljano. Ko pa mu je v začetku novembra l. 1927. umrla ljubljena soproga Milena, ki mu je v vseh teh hudih časih stala pogumno ob strani, se ni mogel več opomoči. Poleti 1928. je izvršil na njem nevarno operacijo sloviti berlinski zdravnik dr. Sauerbruch, toda njegovo srce se ni mo-

glo za trajno okrepiti. Najrajši je prebival v Beogradu, kjer mu je prijalo podnebje in kjer ga je skrbno negoval dr. Brezovnik. Sredi junija 1929 se je nastanil v Poljčah na Gorenjskem, poln zaupanja v vračajoče se sile. Zjutraj 27. junija omenjenega leta pa so ga nenadno ppadle srčne slabosti. Takojšnja zdravniška pomoč mu je trenutno pomagala. Obiskal ga je še prijatelj dr. Albert Kramer. Popoldne pa je že nastopil pot v večnost. Izdihnil je svojo dušo dan pred Vidovim dnem, ki mu je bil vse življenje svetlo znamenje dela in bojev.

Ze iz tega kratkega obrisa Žerjavovega življenja je razvidno, kako izredno delaven mož je bil dr. Žerjav. Z njegovo delavnostjo so bile združene izredna bistrost duha, pobudnost in plemenitost. Bil je narodni delavec, politik in hkratu novinar, prosvetni in socialni delavec. Na vseh področjih se je uspešno uveljavljal. Njegov veliki duh ni niti trenutek miroval. Uspehi njegovega dela imajo pečat trajnosti, saj je vse, kar imamo napredni Slovenci, najtesneje združeno z njegovim imenom. Pri vsem velikem delu je bil rajni tudi vedno zvest sotrudnik našega lista, v katerem je izšla dolga vrsta pobudnih člankov.

Danes po desetih letih še prav tako kakor na dan njegove smrti čutimo, kako nam manjka velikega dr. Žerjava.

Srbi, Hrvati, Bolgari in Slovenci so ena kri...

Pred davnimi leti je v Zadru izhajal list »Zvijezdica«. V tem listu je leta 1863. objavil Jovan Subotić razpravo o jugoslovenskih narečjih. Čeprav je bil članek napisan pred 76 leti, je še danes zanimiv, zato posnemamo nekaj odstavkov iz njega: »To, da imamo različna plemenska imena, ne sme biti napoti našemu skupnemu društvenemu razvoju, ker so vsa štiri naša plemena (Srbi, Hrvati, Bolgari in Slovenci) eden in isti rod, ena kri in ena rodbina. Ako bi v Italiji mislili Benečani, Lombardijci, Napolitani tako, kakor mislimo mi, ali bi se mogla kda Italija dokopati do onega svojega duševnega edinstva, ki ga je že davno dosegla, čeprav je bila še bolj razkosana, kakor smo mi? Srb, more in moza ostati Srb, kakor Hrvat Hrvat,

Slovenec Slovenec, Bolgar pa Bolgar. Plemenska imena so kakor neke vrste svetinje, ki se jih ne sme nihče dotikati.

Vsaka zapreka, ki bi kakorkoli ovirala skupno razvijanje in uveljavljanje naših duševnih sil, na mbo odstranjena s pota, če bomo spoštovali plemenska imena in dajali svobodo vsakomur in povsod, da se lahko imenuje Peter ali Pavel. Bilo bi blazno, ako bi Jovan hotel, da bi nikjer ne bilo nobenega Ivana, Ivan pa, da bi ne bilo nikjer nobenega Jovana. Nasprotno, Ivan in Jovan naj se smatrata kot rodna brata, naj se imata rada, si medsebojno pomagata in složno delujeta za svoj blagor in napredek.

Vsakemu plemenu naj ostane njegovo posebno hrečje, toda na polju znanosti in

Andrej Šolar

ROMAN IZ PREDVOJNIH DNI
PO L. THOMI PRIREDIL B. R.

Tako je moral Silvester premišljati o maršcem, ko je sam sedel v svoji sobici.

Tudi v tem, kako boli osamelost mlado srce. Tedaj mu je usoda privedla na pot prijatelja.

Ko je najel svojo sobico, je skromno vprašal gospodinjjo, staro uradniško vdovo, ali sme vsak dan nekaj časa igrati na gosli.

Gospa Rodetova mu je rekla, da ji je prav in da se tudi »stari revolucionar« ne bo upiral.

»Kdo pa je ta stari revolucionar?« je vprašal Silvester.

Tedaj je gospa Rodetova pomežiknila in položila prst na usta.

»Ne tako glasno! Mislim starega gospoda, ki stanuje v sosedni sobi.«

Po prstih se je splazila k sosednim vratom in pogledala skozi luknjo v ključavnici.

»Je že doma in se spet naslanja na okno, pa bere. Potem ga bom vprašala zaradi gosli.«

»Ne bi ga rad motil«, je dejal Silvester.

»No, no, saj ni tako hud. Samo med ljudmi ne zahaia rad. Vesté, ker je bil takrat osem in štiridesetega pri revoluciji. Takrat jih je bilo dosti, pa so pozneje dobili lepe službe.«

Gospod Schratt pa ni držal jezika za zobni, ker je bil že sodnik. Seveda so ga poslali v pokoj in zdaj ne mara več slišati za ljudi.

Toda, kakor rečeno, je drugače zelo prijazen in še danes ga bom vprašala.«

Gospa Rodetova je kmalu prišla povedat, da revolucionar rad posluša glasbo, zlasti če je dobra in če gospod Markič ni začetnik.

Silvester je odslej pogosto igral. O svojem sosedu pa ni slišal nič novega.

Nekega zimskega dne pa je šel z vseučilišča domov. Prejšnjo noč je deževalo, potem pa je pritisnil mraz, da so bile ceste vse ledene.

Iznenada je zagledal Silvester starega gospoda, ki mu je drselo in se zato ni upal iti dalje. Brez moči je stal sredi ceste.

Pomagal mu je po nevarni poti in ga držal pod roko.

Pred hišo, kjer je Silvester stanoval, je stari gospod obstal in se mu zahvalil. Tu se je izkazalo, da je bil gospod »stari revolucionar« gospa Rodetove.

Prvo znanje je bilo sklenjeno in kadar je zdaj Silvester igral, je prihajal gospod Schratt iz svoje sobe in poslušal. S svojimi opazkami je dal razumeti, da v tej plemeniti umetnosti tudi strokovnjak. To je Silvestra še bolj zblížalo z njim.

Schratt je užival ob Silvestrovi odkritosti, Silvestra pa sta privlačevali starčeva veselost in izkušnost.

Starec je bil še mladostno prožen, čeprav so mu leta že davno pobelila lase.

Nekega večera je Schratt vprašal svojega mladega prijatelja po domu in starših.

Ko je Silvester imenoval Gorenjo vas, je postal pozoren.

»Gorenja vas? Vas pri Orešju?«

»Da. Ali ste bili že tam?«

»Nekoč pred leti. Obiskal sem župnika Kolarja.«

»Kolarja? Ali ste ga poznali?«

»Če sem ga poznal?« Starec se je nasmeh-

nil, potem pa se mu je spet zresnil obraz.

»Bil je moj prijatelj.«

Tedaj je Silvester planil s stola in mu stisnil roko. Povedal mu je, da je imel župnika Kolarja rad kakor očeta.

Kako je bil srečen, da je lahko govoril o njem.

»In potem je hlastno vprašal:

»Vas prijatelj je bil? Kje ste ga pa spoznali?«

»To vam bom povedal drugič, gospod Markič. Danes je pozno, če pa pridete jutri k meni, se bova na široko pomenila.«

Naslednji večer je šel Silvester k Schrattu. Soba starčka je bila v soju svetilke tako domača in prijetna.

Dolgo steno ob vratih je zakrivala visoka knjižna polica; med obema oknoma je bila obsežna pisalna miza, in nad njo so visele stare slike v svetlo rjavih okvirjih.

Vmes je bilo v okroglih okvirjih nekaj slik mož v starih narodnih oblekah.

Eden izmed njih je gledal zlasti temno s stene. Roke si je prekrizal na prstih in širokokrajni klobuk si je potisnil globoko na čelo.

Silvester je stopil bliže in prebral podpis: »Friderik Hecker svojemu prijatelju in sobojevniku Ivanu Schrattu za spomin na 20. april 1848.«

»Ivan Schratt je bil moj brat.« je dejal starec, »zdaj pa sedite! Naročil bom, da nama bodo prinesli čaja.«

Silvester je sedel na zofu. Gospodinja je prinesla čajnik in našgala ogenj pod njim. Schratt si je natlačil dolgo pipo in se zavil v oblake dima.

»Obljubil sem vam dolgo povest,« je rekel.

umetnosti bi naj veljal en jezik, ki bi ga gojili in bogatili s skupnim trudom, s skupnim hotenjem, s skupnimi napori in silami. Mi vsi smo enokrvni bratje. Kar je enega, to je tudi drugega. Kar je boljšega pri meni, je treba, da ti osvojiš, kakor bi moral tudi jaz osvojiti ono, kar opazim in najdem pri tebi boljšega. Takšen postopek bi več zalegel za naš duhovni napredek, kakor cele knjižnice.»

Tako je mislilo izobraženstvo na slovanškem jugu pred 76 leti, danes pa je mnenja, da je v cepljenju sil bodočnost naroda. Niti slovaški zgled nas ne sme spametovati.

**Po Sloveniji gre glas:
»Domovina« je za nas**

Kako je na češkem

Z odlokom protektorja dr. Neuratha je obnoven za vse področje češkomoravskega protektorata bivši češkoslovaški zakon o zaščiti republike, ki je bil izdan 1. 1936., ko so začeli v Nemčiji delovati na tem da bi se razkosala češkoslovaška republika. Ta zakon bo zdaj veljal z vsemi odredbami le s to spremembo, da se zaščita ne nanaša na ohranitev češkoslovaške republike kot samostojne države, marveč na zaščito češkomoravskega protektorata, odnosno Nemčije. Vsa opravila sodišč in drugih oblastev preidejo po tem zakonu zdaj na nemške policije in na tako zvana nemška ljudska sodišča, ki bodo pristojna za presojo kaznivih dejanj po zakonu o zaščiti države.

Češka vlada je posredovala pri protektorju dr. Neurathu zaradi prenesenja Čehov v Kladno. Kakor znano je bil v Kladnu umorjen neki nemški policist. Sprva so dolžili umora Čeha, a se je izkazalo, da ga niso umorili Čehi. Zaradi tega je, kakor naglašuje češka vlada, nadaljnje izvajanje pritiska neprimerno. Češka vlada je zahtevala, naj nemška policija izpusti onih 100 Čehov, ki so jih aretirali v zvezi s tem umorom in jih drže še vedno zaprte. Med njimi je, tudi celotni občinski odbor Kladna z županom na čelu, ki na je pred dvajsetimi dnevi samomor

»Kako sem se seznanil z župnikom Kolarjem. To se pravi, — takrat še ni bil tako daleč. Leta 1848.«

Starec je za trenutek pomelčal, potem pa se je nasmehnil in nadaljeval:

»Da, leto 1848. Blaženo leto, vzhle vsemu, kar se je potem o njem pisalo. Sedanjim modrijanom skomejate z rameni in pravijo, da je bilo zmešano leto. Pravim vam dragi prijatelj, da so bila takrat srca vroča in da razum ni bil zmerom hladen. Toda v ljudeh je bilo takrat več razuma, kakor v današnjih razumovcih, ki samo vihato nesove in mirno puste, da jim jemljejo še tisti drobce svobode, ki so jim ga takrat priborili očetje.

Zdaj si nalijte čaja!»

Silvester je počasi izpraznil skodelico in spet prisluhnil.

Starec se je pogosto prekinjal. V odmorih je pihal dim predse.

»Šest in štirideset let! Prav toliko let je že tudi minilo, kar je sedel študent Kolar v gostilni in govoril o zlati prihodnosti. Bil je še večji kakor vi. Sub pravi kmet s hribov, pa zdrav. Ni dosti govoril, pa se bil razumen, in je znal dosti več kakor marsikdo.

Takrat je vse v zraku dišalo po svobodi. Takšne pomladi še ni videl svet. Nekaj kakor slutnja je prišlo v ljudi, da se bodo to leto popki razcveteli drugače kakor druga leta in kdor je bil mlad, je poželjivo vihal nos.

Našim starim Bavercem so potem očitali, da so se tudi oni začeli nekoliko dvigati, ko je zadušilo po vsem svetu po svobodi. Pa ni bilo tako hudo, dragi gospod Markič.

In mladi Kolar je takrat, ko smo vsi govorili, poslušal in molčal. Pa ne morem reči,

Češki tisk in češka društva si zelo prizadevajo, da ohranijo edinstvo naroda. Nedavno je bilo v listih objavljenih 10 zapovedi za Čeha. V njih se pozivajo Čehi, naj se zmerom zavedajo, da so Čehi in da morajo

Iz življenja vrhovnega vodje ruske vojske

Kliment Efremovič Vorošilov je kmečki sin iz pokrajine Jekaterinoslava v Ukrajini. Njegov oče je pasel ovce pri nekem veleposestniku. Tudi mali Kliment je bil v otroških letih kozji pastir. Do 12 let sploh ni obiskoval nobenega pouka. Šele pozneje se je zanj zavzel podeželski učitelj in ga tri leta poučeval v branju in pisanju. To je bila vsa njegova šolska vzgoja. Pozneje se je izobraževal sam in mnogo čital.

S 15 leti je postal Vorošilov trgovski delavec. Bil je zelo živahen in ga ni manjkalo na nobenem vaškem plesu. Prav za prav le naključje je spremenilo pot njegovega življenja. Nekoč, ko je šel iz tvornice, ni pozdravil orožnika Prekova. Orožnik je bila te-

da bi bil zaničeval naše pretiravanje ali se mu celo ogibal. Le če se je zgodilo kaj takega, česar ni mogel odobravati, je vzrotil.

Starec je iztrkal pipo in spet nadaljeval:

»Da, bilo je v začetku februarja. Lep, jasn dan, a nekoliko razburkan. Trgovci so zaprli svoje trgovine in se potikali z visokošolci po mestu. Morda še veste, da je takrat v Monakovem gospodovala plesalka Lola Montez, ki je bila ljubica bavarskega kralja. Med prebivalstvom je imela dosti sovražnikov in pogosto se je zgodilo, da se je vozila po mestu, pa so ljudje kričali za njo in obmetavali voz s kamenjem.

Tisti dan sem bil na ulici prav tedaj, ko se je spet ona vozila po mestu. Iznemada sem se znašel komaj deset metrov od njene ga voza. Ljudje so jo opazili in začeli žvižgati. Nekateri so se sklanjali k tlom, toda ne iz spoštovanja, ampak zato, da bi pobirali olato in ga metali proti njej.

Poleg mene je stal precej zajeten meščan in imel polno pest gostega blata. Že je zavihtel roko da bi ga vrgel proti vozu, tedaj pa ga je nekdo udaril po roki, da mu je omehnila. In zraven je zakričal:

»Fej! Proti ženski! Ali vas ni prav nič sram?«

Kolar je bil.

Ljudje okoli mene so se hoteli vreči na moža, ki je branil plesalko. »Spet eden, ki drži z Lolo! Povaljajte ga po blatu!«

Pa so hitro spoznali, da se je znal hribovec bolje braniti, kakor so mislili.

Nič se mu ni zgodilo in z lahkoto se jih je otresel. Vidite, takšen je bil Kolar v svojih mladih letih. In takšen je tudi ostal.»

kot majhen narod složno nastopati v obrambi svojega narodnega obstanka.

Po odredbi nemških oblastev so začeli zopet postavljati nazaj stare nemške spomenike. Tako so v Jihlavi spet postavili nemškega orla z napisom: »Umrli smo za svojo domovino!« v Brnu so postavili nazaj na prejšnja mesta vse bivše cesarske spomenike.

daj prvo oblastvo na vasi. Vorošilov je torej zakrivil hud prestopek, ker ga je prezrl. Bil je oduščen iz tvornice. Nato se je začel potikati po širni ruski zemlji. Na tej poti je dobil stike s skrivnimi puntarskimi društvi, ki se jih je z velikim navdušenjem oprijel. Z 22 leti je postal član komunistične stranke, v kateri se je odlikoval tako, da je bil v pisemski zvezi celo z Leninom in Gorkijem. Stranka ga je spravila v tujino in se je leta 1905, udeležil komunističnega zbora v Londonu. Tu se je osebno spoznal z Leninom. Po povratku iz Anglije ga je policija seveda zaprla in za tri leta poslala v pregonstvo. V pregonstvu pa se je spoznal s svojo zdajšjo ženo. Leta 1910 sta se oba vr-

»Ali ste ga potem še pogosto videli?« je vprašal Silvester.

»Pogosto? Ne. Nekaj časa sem bil v zelo nerodnem položaju in bi bil vsakemu prijatelju škodoval, če bi se bil z njim družil. Kolarju to ne bi bilo nič mar, pa mu vendar nisem maral škodovati. Saj je bilo dovolj, da je imel toliko skrbi z mojim bratom Ivanom. Da, s temle, ki ga vidite tu na sliki. Zaradi njega je Kolar postavil svojo bodočnost na kocko, in ni dosti manjkalo, da je ni zapravil. Ivan je bil nekaj let starejši od mene in je bil že zdravnik v nekem bavarskem mestu.

Odondod ni bilo daleč do švicarske meje, kjer je Hecker v aprilu proglasil upor. Moj brat se je peljal tja. Potem se je boril v nekaterih bitkah ob meji in je takrat, ko je bil boji izgubljen, zbežal v Švico.

V odsotnosti so ga obsodili zaradi udeležbe pri uporu na smrt. Ne bojte se, niso ga dobili. Pred nekaj leti je kot bogat mož umrl v Švici.

Ni se dal ujeti. Nekega dne pa ga je le prišla želja, da bi prišel domov. Strašna neumnost! Kaj ga je le takrat moglo vleči na Bavarsko!

Prišel je čez mejo, policija pa je to zavožala. V Monakovem so ga lovili. Mene so ob pravem času prijatelji opozorili in z njim vred sem zbežal. V nekem samostanu blizu meje je bil takrat Kolar za kaplana.

Prosila sva ga pomoči. Vsakdo drug bi se bil pomišljal, Kolar se pa ni niti za trenutek. Jaz sem se vrnil v Monakovo, ker nisem imel nobenega greha na grbi, brat pa je ostal nekaj dni pri Kolarju. Pri njem je sta-

nila v Petrograd (zdaj Leningrad), kjer sta dobila službo v tvornici in živila razmeroma udobno življenje bolj plačanih delavcev. Tudi med vojno je Vorošilov ostal lepo v tvornici in izdeloval municijo.

Ko pa je po vojni prišel Lenin na oblast, se je Vorošilov pridružil komunističnim upornikom. V državljanski vojni je sodeloval in se spoznal z agitatorjem Jožefom Stalinom. Kot rdeči miličnik je hitro napredoval in pod vodstvom Trockega pomagal za tretji upor mornarjev v Kronstadtu. Ker je imel dobre zveze z vodilnimi komunisti, je prišel v ministrstvo za vojsko in bil kmalu imenovan za prvega maršala Rusije.

Vorošilov je bil tisti, ki je mnogo pomagal Stalinu, da je mogel odstraniti Trockega. Zaradi tega mu je Stalin zelo hvaležen in ga ima za svojega najboljšega prijatelja in svetovalca. Verjetno bo Vorošilov tudi njegov naslednik, če Stalin umrje pred njim. Vorošilov je tudi dosmrtni član vodstva komunistične stranke. Steje že 58 let. Še vedno je vesel in živahen in še marsikako noč prekroka s svojimi tovariši. Zelo ljubi lepe uniforme in njegovi konji so vsi iz tujine. Od Vorošilova je v veliki meri odvisen razvoj pogajanj med Anglijo in Rusijo za sklenitev obrambne pogodbe.

glede zaščite baltskih držav. Verjetno je torej, da pogajanja med Rusijo, Anglijo in Francijo ne bodo več dolgo trajala. Sodijo, da bo že ob koncu tedna sporazum sklenjen. Iz Londona poročajo,

da se že mesec dni vršijo na mandžurski meji velike borbe z Japonci.

V teku teh borb je bilo sestreljenih 56 japonsko-mandžurskih letal in 14 mongolskih in ruskih letal. Uradno trdijo Rusi, da je prišlo do borb zaradi napada japonsko-mandžurskih čet na Zunanjo Mongolijo. Japonci so imeli tudi 400 mrtvih in veliko število ranjenih.

Protector za Češko in Moravsko dr. Neurath je izdal

poseben zakon o židih, ki velja za ves češkoslovaški protektorat.

Ta zakon je mnogo ostrejši, kakor je bil osnutek, ki ga je izdelala češka vlada in ga že pred več tedni poslala protektorju dr. Neurathu v odobritev. Neurathu protižidovski zakon je v nekaterem pogledu še poostren posnetek nemškega protižidovskega zakona. Zakon zabranjuje židom sleherno gospodarsko udejstvovanje izven židovskega področja. Vse židovske trgovine se morajo v najkrajšem času prenesti na nežide na enak način kakor v Nemčiji. Trgovina z zlatom, srebrom in dragulji je židom brezizjemno prepovedana. Tudi na kmetijskih posestvih se morajo židom postaviti komisarji, ki morajo skrbeti za to, da pride zemlja čimprej v ne-židovske roke. Ta ukrep protektorja dr. Neuratha je češko javnost presenetil. Po osnutku češke vlade bi židovska podjetja in posvetva postopno prevzeli Čehi, ne pa Nemci. Po zdaj izdelanem zakonu bo namreč večji del židovskega premoženja prešel v nemške roke.

Načrt nove slovaške ustave je naletel na velik odpor Nemcev.

Nemci se boje, da ne bo nova upravna razdelitev Slovaške imela za posledico razkosoanje nemške narodne manjšine,

ki predstavlja zdaj strnjeno fronto. Na ta način bi bili na primer Nemci v Bratislavi, kjer imajo zdaj skoro odločilno besedo, zaradi priključitve Bratislave k širši upravni edinici skoro docela izločeni. Slovaki se zavzemajo za to, da bi se položaj Nemcev na Slovaškem uredil s posebnim zakonom in s posebno pogodbo. Nemci pripravljajo svoj predlog nove ustave.

Göring piše v svoji knjigi o Hitlerjevi nezmotljivosti

Nemški maršal Herman Göring je pravkar izdal knjigo, v kateri opisuje tudi svoje osebno razmerje do Hitlerja. Göring poudarja, da vlada med njim in Hitlerjem neomajno zaupanje. O kaki medsebojni zavisti sploh ne more biti govora. »Kdor le količkaj pozna razmere v Nemčiji, ta ve, da ima vsakdo izmed nas natanko toliko oblasti, kolikor mu je želi dati vodja Hitler. Zadostuje že sama beseda vodje in vsakdo pade, kogar hoče odstraniti.«

V knjigi Göring zelo ostro obračunava s prejšnjim načinom vladavine, ko se je hotel

narod sam vladati, sam voditi. »Ne, narod hoče, da ga vodijo,« zatrjuje Göring v svoji knjigi. »Vodstvo je popolno in brez izjem, kajti Hitler se kot vodja ne more zmotiti.« O tem pravi Göring dobesedno: »Kakor je katoliški kristjan prepričan, da je papež nezmotljiv v vseh verskih in nraštvenih zadevah, tako izjavljamo mi narodni socialisti z enakim najglobljim prepričanjem, da je tudi za nas vodja v vseh političnih in drugih rečeh, ki se tičejo koristi naroda, kratko malo nezmotljiv.«

Politični pregled

Dne 22. t. m. sta bolgarski kralj Boris in knez Kiril obiskala razstavo jugoslovenske knjige v Sofiji. Sprejel ju je jugoslovenski poslanik dr. Momčilo Jurišić v spremstvu s podpredsednikom Jugoslovensko-bolgarske lige v Sofiji Milošem Jovanovićem in ju povedel skozi razstavo.

Kralj Boris si je z zanimanjem ogledoval zlasti naše mladinske knjige in knjige za slepce,

ki jih je kakih 30 in ki bodo po razstavi poklonjene sofijskemu zavodu za slepo deco.

Kralj in knez sta si poldrugo uro ogledovala razstavo. V Sofiji je bilo o priliki razstave jugoslovenske knjige več predavanj. Tako je predaval znani bolgarski književnik Angel Karaličev. V Slovanskem institutu v Sofiji pa je predaval publicist in kulturni urednik ljubljanskega »Jutra« Božidar Borko o sodobni slovenski književnosti. Obe predavanji sta bili lepo obiskani.

Iz Londona poročajo,

da je London pristal na vse zahteve Rusije

noval in dobival hrano, in ko je potem hotel pobegniti v Avstrijo, mu je Kolar še posodil duhovniško obleko, da bi bil varen pred zasledovalci.

Za Kolarja so prišli kmalu nerodni dnevi. Policija je vse zvedela in moral je odgovarjati. Ni tajil in lagal. Izpustili so ga in ga dali pod nadzorstvo. Dolgo ni vzdržal. Čeprav bi se mu bila obetala na Bavarskem še lepa bodočnost, se je rajši vrnil v Avstrijo in do smrti je ostal samo skromen župnik.

Zdaj pa lahko noč, gospod Markič!»

★

Kmalu sta postala dobra prijatelja. Schratt v svoji osamljenosti ni postal zagrenjen človek. Tudi ni bil takšen kakor večina starih ljudi, ki vse staro hvalijo, novotarije pa zaničujejo.

Vesel je bil, da je lahko začel po svoje obkroviti srce mladega, nadarjenega človeka.

In njegova naloga ni bila težavna. Silvester je bil razumen fant. Bil je kakor mlado drevo z močnimi koreninami v rahlih tleh. Devet let so ga oblikovali ljudje, ki sami niso poznali življenja s pravih strani, in vse, kar so na njem zagrešili, je moral zdaj Schratt popraviti.

Kar mimo grede je minilo prvo leto njunega znanja.

Schratt je hodil na predavanja in poslušal razlage starih duhovnih modrijanov. Še se poklicu, ki si ga je bil izbral, ni docela izneveril in odtujil.

Toda če je zdaj začel misliti na bodočnost, ni več čutil tiste samozavesti kakor prej.

Potem pa se je zgodilo nekaj, kar ga je še bolj omajalo.

Eden njegovih učiteljev je izdal knjigo, ki so jo drugi močno napadali. Njegovi učenci so seveda vsi držali z njim, ker so ga imeli zelo radi.

Tedaj pa je dobil profesor od višje cerkvene gosposke ukaz, da mora preklicati nauke, ki jih razlaga v svoji knjigi.

Uklonil se je.

Nenadna poslušnost in pohvala, s katero so ga začeli zaradi nje obsipati njegovi prejšnji sovražniki, — vse to je Silvestra odbilo. Ponižanega se je čutil, negotovega v svoji veri v ljudi in v znanost, ki so mu jo vcepljevali.

(Dalje prihodnjič)

Kako obvaruješ obleko prahu

Obleka se napraši, četudi visi v omari, ker nobena omara ni tako dobro narejena, da bi prah ne prišel vanjo. Če obleka visi dalje časa nepokrita, se nabere na njej toliko prahu, kakor da sploh ni bila očiščena, ko si jo obesila v omaro. Posebno se to vidi na temnih oblekah. Tak prah je tako droban in se vleže v blago, da ga je le težavno izteptati ali izkrtati.

Zato si sešij iz starih obledelih oblek, predpasnikov ali rut ogrinjalo za vsako obleko. Najlaže boš napravila iz stare rute tako pregrinjalo. V sredini rute napravi maj-

hno gumbnico, jo natakni na obešalnik, ogle rute pa položi tako, da bo en ogel na hrbtu, drugi spredaj, tretji in četrti pa na ramah. Tako boš obleko zavarovala pred prahom, posebno pa še črne moške obleke, ki se na njih vsak prašek pozna. Tudi klobuke zavij v primerno krpo, da se ne naprašijo.

IZMIŠLJENE VESTI

Na Poljskem je vlada določila stroge kazni za tiste, ki širijo vznemirljive vesti in povzročajo poplaha.

V mali garniziji na podeželju je neki poljski vojak smatral za svojo dolžnost, da opozori svojega predstojnika na govorice, ki so se mu zdele neprimerne.

»Gospod poročnik,« je rekel ogorčen, pravkar sem govoril z meščanom, ki širi izmišljene vesti.«

»Kaj pripoveduje?« je vprašal poročnik. »Trdi, da ne bo vojne,« se je odrežal vojak.

NA SODIŠČU

Sodnik: »Vaš sosed vas toži, da ste mu ukradli kokoš!«

Obtoženec: »To pa že ni res. Saj je bil petelin!«

PREPOSTO

Jaka: »Gospod ravnatelj, iznašel sem načrt, da bi v vaši tvornici bili že vsi delavci na svojih mestih, kakor hitro bi zatulila sirena.«

Ravnatelj: »To pa je res dobra zamisel!«
Jaka: »Zadeva je preprosta. Tisti delavec, ki bi zadnji prišel na delo, naj bi sprožil sireno.«

Gospodarstvo

Tedenski tržni pregled

GOVED. Na sejmu pri Sv. Križu pri Litiji so se za kg žive teže trgovali pitani volli po 5, voli za delo po 4, junci za rejo po 3.50, telice za zakol po 4, telice za rejo po 3, krave za rejo po 4, krave za zakol po 2.50 in teleta za zakol po 5 do 5.50 din. Na sejmu v Kranju so bili: voli I. po 5.75, voli II. po 5, voli III. po 4.50, telice I. po 5.50, telice II. po 5, telice III. po 4.50, krave I po 5, krave II. po 4.50, krave III. po 3.75, teleta I. po 7, teleta II. po 6 din za kg žive teže.

SVINJE: Na sejmu v Kranju so se trgovali za kilogram žive teže: Špeharji po 9 do 19 dinarjev, pršutarji po 8 do 9 din. Pujski 7 do 8 tednov stari po 160 do 280 din za glavo.

MED. Čisti med je bil v Kranju po 22 do 24 din za kg.

VOLNA. V Kranju je bila neoprana volna po 24 do 26 in oprana po 34 do 36, v Šmarju pri Jelšah pa neoprana po 15 in oprana po 30 din kg.

SIROVE KOŽE. V Kranju so se trgovali goveje po 8 do 10, telečje po 12 in svinjske po 6 do 8 din; v Šmarju pri Jelšah pa: goveje po 10, telečje po 12, svinjske po 7 do 10 din za kg.

KRMA. V Kranju je bilo seno po 100 in slama po 75 din, a v Šmarju pri Jelšah seno po 50 do 65 in slama po 30 do 40 din za 100 kg.

VINO. V okolici Šmarja pri Jelšah se je dobilo pri vinogradnikih navadno mešano vino po 4.50, finejše sortirano vino pa po 5 do 7 din liter.

Vrednost denarja

Na naših borzah smo dobili 23. t. m. v devizah (prve številke pomenijo službene tečaje, druge številke v oklepajih pa tečaje na svobodnem trgu):

1 angleški funt za 206.07 do 209.27 (za 256.40 do 259.60) din;

100 francoskih frankov za 116.36 do 118.66 (za 144.83 do 147.13) din;

1 ameriški dolar za 43.82 do 44.42 (za 54.56 do 55.16) din;

Le krovec zna pokriti streho

kakor more perilo čisto oprati le dobro milo. Terpentinovo milo Zlatorog da gosto belo peno, ki z lahkoto odstrani vsako umazanijo. Le malo truda - in perilo je snežno belo, prijetno poduhteva in ostane dolgo trdno.

100 italijanskih lir za 231.85 do 234.95 dinarjev;

100 čeških kron za 149.25 do 150.75 din;

1 holandski goldinar za 23.36 do 23.74 (za 29.07 do 29.45) din;

1 nemško marko za 17.70 do 17.88 din. Vojna škoda se je trgovala v Beogradu po 466 din. Nemške klirinške marke so bile po 14.30 din, češke klirinške marke pa po 151 din (v Ljubljani).

Sejmi

3. julija: Murska Sobota, Ormož;
4. julija: Krško, Rečica ob Savinji, Veliki Gaber, Vojnik, Vuzenica, Žiri;
5. julija: Hodoš, Mengeš, Sv. Lenart nad Laškimi;
7. julija: Kapla;
8. julija: Pišce;
9. julija: Ljutomer, Tirna, Gradac.

Drobne vesti

Banovinska kmetijska šola pri Sv. Juriju ob južni železnici začne 15. septembra novo šolsko leto 1939.-40., ki bo trajalo 11 in pol meseca. Lastnoročno pisane prošnje za sprejem je do 1. avgusta vposlati na upravo šole. Prošnji, opremljeni z banovinskim kolkom za 10 din je priložiti: krstni list, domovnico, nrvstveno in zadnje šolsko spričevalo in obvezo staršev z banovinskim kolkom za 4 din, da bodo krili stroške šolanja, kolikor nanje odpadejo, in izjave da bo njihov sin ostal pozneje na domači kmetiji, v na-

sprotnem primeru pa da povrnejo zavodu prejeto podporo iz javnih sredstev. Oni, ki žele banovinsko podporo, naj prilože uradno potrdilo davčne uprave o višini davkov in velikosti posestva. V prošnji je tudi navesti točen naslov in zadnjo pošto. — Prošilci morajo biti telesno in duševno zdravi, dovolj razviti, najmanj 16, največ 25 let stari, ki so z dobrim uspehom dovršili osnovno šolo. V svojih prošnjah se morajo zavezati, da bodo natančno izpolnjevali svoje dolžnosti in se podredili zavodovim predpisom. Vsi gojenci bodo stanovali v zavodu, kjer bodo imeli vso oskrbo. Oskrbovalnina znaša 100 do 300 din mesečno po premoženjskih razmerah prosilca. K celotni oskrbini 300 din bo prispevala banska uprava za vsakega gojenca primeren znesek, odmerjen po gospodarskem stanju staršev. Pa tudi sreski kmetijski odbori bodo dovoljevali ubožnejšim prosilcem podpore. Sprejeti bodo v prvi vrsti kmečki sinovi, za katere je pričakovati, da bodo ostali na kmetijah kot bodoči gospodarji.

Pridobivanje premoga iz trboveljskih premogovnikov je bilo lani za 22 odstotkov večje kakor predlanskim. Da so se razmere v premogovnikih lani izboljšale, kaže tudi poslovno poročilo Trboveljske premogokopne družbe za lani. Ker se povečuje ter izpolnjuje železniška mreža v naši državi, narašča tudi poraba premoga na železnicah. Nekoliko več premoga je bilo prodanega tudi za domačo porabo. Prav tako se je poka-

Lychdorff-J M.: 3

OB MEJI

Zgodovinska povest

Star možak je stopil iz vrste moških, ki so začudeni z odprtimi usti opazovali z ogrskega brega Splügnovo početje. Možak je prekoračil obmejni most, prijel konja pri brzdi in rekel Splügnu:

»Gospod, danes ste nam pokazali, kaj premore spreten jezdec. Čeprav bi vas bili radi spet ujeli, vendar moramo priznati, da ste zaslužili rešitev! Lepo je od vas, da ste s konjem tako dobro ravnali. Kobilica je last naše milostljive komtese, ki jo ima zelo rada. Škoda, gospod, da ste Švab, zaslužili bi, da ste Madžar.«

Pastir je prevzel konja, ga nežno potapljaj po vitkem vratu, in vsa četa je nastopila pot proti gradu. Nič veselega kramljanja ni bilo, vsak se je bal grofove jeze. Ker je bila klop na dvorišču gradu pripravljena in so se leskove gotovo že namočile, so se vsi bali, da ne bodo zdaj, ko je Splügen pobegnili, sami deležni udarcev.

Ko se je Henrik nekoliko oddahnil, je sedel za svojo pisalno mizo in dolgo časa neka pisal. Pa se mu ni hotelo prav posrečiti, kajti spet in spet je pisanje raztrgal in začel znova. Iz nekega predala je vzel prstan zelo stariške oblike. Že stoletja je bila ta dragocnost v lasti Splügnove rodbine. Henrik je prstan skrbno zavil, zalepil pismo in oddal oboje nekemu zanesljivemu mladeniču z naročilom, naj oboje zanese komtesi Iloni. Obljubil

mu je lepo nagrado za primer, da bo naročilo v redu izvršil.

Kmalu zatem so ranjenega Splüгна zapustile telesne moči. Rana na glavi, ki se doslej ni dosti brigal zanjo, ga je začela močno boleti. V ušesih mu je šumelo in soba se je kar vrtela okoli njega. Le njegovi močni volji se je posrečilo, da je prilezel do postelje, na katero se je ves izmučen vrgel in kmalu globoko zaspal.

4.

Na Gradu sv. Nikolaja so se medtem dogajale čudne reči. Grof je bil čakal prihoda dveh prijateljev, ki jima je hotel nuditi zabavo s tem, da bi jima bil pokazal izvršitev kazni nad Henrikom. Oba gospoda sta res točno prišla. Grof ju je povedel v svojo sobo in skrbno zaklenil za njima vrata.

Oba gospoda sta bila magnača, katerih razsežni posestvi sta mejili na grofovo posestvo. Delno sta bili posestvi že na Hrvaškem, ki je imela takrat lastno zakonodajo in lastno pravosodstvo. Starejši izmed obeh gospodov, baron Oroszvaj, je prijel za roke grofa Mogosházyja in rekel:

»Geyza, čas je tu, zdaj ne smemo več oklevati. V Milanu so začeli. Verona, Mantua in Peciera so padle. Sardinija se zavzema za svoje tlačene rojake in Italijani so tako rekoč že napovedali vojno Avstriji. Pričakujemo vesti z Dunaja in Budimpešte. V Budimpešti je vse pripravljeno za upor proti Avstriji. Krakov in Lvov se bosta istočasno uprli. Ponižali bomo ošabno Avstrijo in iz bojev bo izšla svobodna, narodna kraljevina Ogrska. Najboljši in najplemenitejši možje dežele so na čelu upornikov. Kjer se borita Batthyany in Andrassy, tam tudi ne sme manjkati grof

Mogosházy. Vsi smo člani ene rodbine, bodimo torej složni v blagor naše domovine.«

Grof Geyza Mogosházy je postal resen. Prekrižal je roke na hrbtu in začel vznemirjeno korakati po sobi gor in dol. Na nameravano kaznovanje Splüгна je čisto pozabil.

»Oroszvaj, ti veš, da je vaš položaj tu na meji dežele čisto drugačen kakor v notranjosti ali na severu Ogrske«, je rekel Mogosházy. »Na Hrvaškem je ban Jelačić z obmejnimi četami. Ban ni bil nikdar naš prijatelj. Zdjaj nas že dolgo časa nezaupno motri. V štiri in dvajsetih urah lahko vdere k nam in pri nas po svoje napravi red. Potem bi bili uničeni in na slabšem kakor berači pred našimi vratmi.«

»Ne boj se, Geyza, ban Jelačić ne pride sem. Otočani, obmejni polk in Ogulinci so že dobili ukaz, da morajo v Italijo. Medtem ko se mi tukaj pogovarjamo, so naši najnevarnejši sovražniki že na poti v Italijo. Iz Stajerske nam ne grozi nikaka nevarnost. V Gradcu in Mariboru vre. V Gradcu so bile cestne demonstracije in vojaštvo se je branilo, nastopiti proti ljudstvu.«

»Oroszvaj, povej vse po pravici svojemu staremu prijatelju«, ga je prosil Mogosházy. »Ti veš, da sem prav tako dober rodoljub kakor vsak izmed vas in da ljubim svojo domovino nad vse. Udeleževal sem se političnih posvetov, vendar se bojim, da se ne bi naša vstaja začela prehitro. Ne vem, če je že pravi čas zanjo!«

Tedaj so se zaslišali udarci na vrata. »Odprite!« je zaklical nekdo zunaj, »odprite! Jaz sem, Pista Oroszvaj!«

Baron Oroszvaj je spoznal glas svojega si-

zalo lani izboljšanje v cementni industriji, kar je treba predvsem pripisovati večji porabi cementa zaradi cestnih del. Pridobitev premoga je bila lani v primeri s predlanskim letom večja za okoli 258.000 ton ali 22 odstotkov ter je dosegla 1.42 milijona ton. Prodaja se je povečala za 228.000 ton ali 19 odstotkov. Produkcija cementa je narasla od 6738 na 7453 vagonov. Nazadovala je le produkcija apna in sicer od 2063 na 1965 vagonov. Največja je bila produkcija premoga l. 1929., ko je znašala 1.958.000 ton, najmanjša l. 1933. (921.000 ton). Produkcija cementa je bila največja lani. Najmanjša je bila l. 1934. ko je znašala 3359 vagonov. Največ apna je bilo produciranega l. 1929. (2077 vagonov), kar je le nekoliko več kakor lani. V primeri s produkcijo premoga l. 1933 so lani producirali za 55 odstotkov več premoga, vendar še za 27 odstotkov manj kakor leta 1929. Čisti dobiček družbe je lani znašal 24.7 milijonov dinarjev.

D o p i s i

LJUTOMER. Veliki narodni in nacionalni manifestaciji ob priliki glavne skupščine Družbe sv. Cirila in Metoda v Ljutomeru v nedeljo 2. julija bo sledila popoldne na letnem telovadišču ljutomerskega Sokola vrtna veselica. Na sporedu bodo koncert, petje, ples, nagradno streljanje, o mraku pa kresovanje. Prvovrstna bo postrežba v priznanih ljutomerskih šotorih. Prileške posebnosti: gudek na raznju in drugo pečenje, krapi in gibanjci. Vstopnice ne bo. Vlakovne zveze so zdaj prav ugodne, zato vabimo goste od blizu in daleč, da se po velikem izvršenem delu medsebojno spoznamo in utrdimo prijateljstvo in tovarštvo. Pevska društva še posebno vabljeni. Narodna in nacionalna društva naj na ta dan prirede izlete.

N o v i c e

* Zaradi praznikov je izšla »Domovina« dva dni prej kakor običajno.

* Dr. Kramer v Kupincu. Te dni je prišel v Kupinec glavni tajnik Jugoslovenske nacio-

na. Odrinil je zapah Mladi mož je žarel od razburjenja in skoro ni mogel govoriti.

»Latour je bil umorjen. Zichyja so uporniki obesili na svetilnik, vlada je zbežala, cesar je odpotoval v Innsbruck!«

To so bile važne vesti! Stirje možje so se molče spogledali, nato pa so si podali roke. Mogosházy je povzel besedo in rekel:

»Eden izmed nas mora takoj v Kanižo. Tam ima osrednji odbor svojega zastopnika. Dobi naj tam potrebne ukaze, mi bomo ubogali.«

»Ni potrebno«, je rekel stari Oroszvaj, segel v notranji žep, privlekel iz njega zavitek skrbno zganjenih papirjev in en list izročil grofu.

»Tukaj, grof Geyza Mogosházy, je tvoja postavitev za poveljnika našega komitata; Kosuth je sam napisal ta odlok. Jaz sem tu izvršil svojo nalogo in odpotujem še nočoj v Ofen, kamor me je poklical odbor. — Ti, Pista, se je obrnil na svojega sina. »poideš k vojakom, k honvedom. Tvoje zbirališče je Füred ob Blatnem jezeru. Tam boš počakal na nadaljna povelja. Jutri zjutraj moraš biti tam in se v redu javiti v komitatski zgradbi.«

Medtem ko je Oroszvaj dajal povelja, se je pojavil pri vratih grofov upravitelj. Javil je grofu pobeg carinskega predstoinika Splügná. Bil je ves preplašen in je čakal, da bo grof zdaj vzročil v divji jezi. Proti pričakovanju se grof za njegovo sporočilo ni mnogo zmenil. Kakor zelo se je bil pred četrt ure veselil prijajta Splügná, tako mirno je zdaj vzel na znanje sporočilo. Niti povprašal ni, kako se je posrečilo Splügná pobegniti.

Sary«, je odgovoril, »počakajte me doli v pisarni. Recite tudi obema upravnikoma in

nalne stranke senator dr. Albert Kramer in obiskal predsednika Hrvatske seljačke stranke dr. Vladimira Mačka na njegovem domu. Po dvehurnem razgovoru z dr. Mačkom je dr. Kramer odpotoval v Zagreb, kjer se je sestel z nekaterimi voditelji kmečko-demokratske kosilicije. Iz Zagreba je odpotoval dr. Kramer v Beograd, kjer je poročal o svojih razgovorih z dr. Mačkom v vodstvu JNS in poslovnem odboru beograjske združene opozicije. Nato se je udeležil tudi pogreba pokojnega predsednika Srbske zemljoradniške stranke Joce Jovanovića.

* **Seja širšega vodstva Jugoslovenske nacionalne stranke.** Nedavno je bil v prostorih glavnega odbora JNS v Beogradu posvet za stopnikov stranke iz vseh banovin. Posvetu je predsedoval g. Peter Živkovič, ki je obširno poročal o splošnem političnem položaju, zlasti o delu za sporazum. Opozoril je na bližajoče se občinske volitve, ker bo letos potekel mandat večini zdajšnjih občinskih uprav. O predsednikovem poročilu se je razvila razprava. Govorili so predvsem o razpoloženju naroda glede na splošna državna in narodna vprašanja. Naposled je bilo odobreno dosedanje delo vodstva stranke in je bila izražena soglasna odločnost, da se nadaljuje delo za ureditev razmer v državi, za katero sta osnovni pogoj rešitev hrvaškega vprašanja in obnovitev političnih svobod. Predsednik in vodstvo stranke sta bila pocblaščena za nadaljnjo delo v tej smeri.

* **60letnica dr. Vladka Mačka.** Dne 16. julija bo hrvatski voditelj dr. Vladko Maček praznoval šestdesetletnico svojega rojstva.

* **Pravice rudolodcev in lastnikov dotičnih zemljišč.** Rudarsko poglavarstvo v Ljubljani dobiva pritožbe od kmečkega prebivalstva, da različne osebe opravljajo rudolodna dela, ne da bi se prej pogodile z lastniki dotičnih zemljišč za odškodnino, katere pozneje sploh ne plačajo in puste zemljišče razkopano, razrito in poškodovano. Rudarsko poglavarstvo zato opozarja prebivalstvo, da nikjer ni predpisano, da bi moral lastnik zemljišča svojo zemljo odstopiti rudolodcu za rabo, to je za iskanje rudnin v zemlji, dokler ne sprejme zahtevane, odnosno pogoje odškodnine za zemljišče, ker je vsako iskanje rud v razdalji 38 m od stanovanjskih in gospodarskih poslopij sploh prepovedano. V vsakem primeru se mora rudolodec izkazati z rudolodnim dovoljenjem, ki ga za vsak primer posebej izda rudarsko poglavarstvo v Ljubljani.

višjemu hišniku, da želim govoriti z njimi. Čez pol ure pridem.«

Grof je nato spremljal svoja gosta k njunemu vozu. V razburjenosti je bil čisto pozabil na gostoljubnost. Niti vina jima ni ponudil.

Oroszvaj ga je pri vstopu v kočijo zaprosil za prigrizek. »Daj mi kaj mrzlega, Geyza, in steklenico vina. Imam še dolgo pot pred seboj in ne vem, kdaj bom spet lahko zaužil kakšno žlico juhe. Doma sem za vse poskrbel, a zdaj me kliče domovina.«

Sluga je prinesel okrepčilo in gospodje so si še enkrat podali roke. »Živela madžarska kraljevina!« je vzkliknil Oroszvaj, ko sta konja potegnila.

»Živela!« se je glasil odgovor.

Grof Geyza Mogosházy je še dolgo gledal za vozom. Gosta megla prahu se je vlekla za vozom. Bila je videti kakor dim smodnika, a lesketanje železnih obrocev na kolesih je bilo kakor blesk bajonetov. Njegovo dušo je težilo nekaj kakor svinec, ni se mogel otresti tesnobnih slutni.

V pisarni je napravil obračun z upraviteljem. Do noči sta sedela nad gospodarskimi knjigami, in ko sta naposled končala, je videl grof, ki je bil navajen črpati iz polnega, da ima na razpolago le razmerno majhno vsoto gotovine. Njegova posestva so bila sicer donosna, saj je imel najrodovitnejšo zemljo za pridelovanje pšenice in razsežne gozdove, ki so segali prav do Murskega otoka in so predstavljali velikansko vrednost, toda vse to je bilo trenutno mrtva glavica, ki se ne da spremeniti v denar. Če se cesarskim vojakom posreči zasesti njegovo zemljo, kar je zelo verjetno, potem bo grof Mogosházy tako rekoč berač!

* **Načrt za podržavljenje lekarn** proučujejo v ministrtvu za socialno politiko in narodno zdravje v Beogradu.

* **Spomenik žrtvam avstrijskega vojaštva.** V nedeljo je bil za vso Mačvo dan žalostnih spominov na strašno divjanje avstrijskega vojaštva leta 1914. Takrat so avstrijski vojniki pri železniški postaji v Prnjavoru ustrelili 28 vaščanov iz Prnjavora, nekaj dni pozneje pa so v Lešnici pomorili 89 vaščanov, med njimi mnogo otrok, žen in starcev. Vsem tem žrtvam avstrijske krvoločnosti so postavili zdaj v Prnjavoru lep spomenik. Odkritja se je udeležilo mnogo ljudstva.

* **Smrt narodnega duhovnika.** Nedavno je v Zapogah pri Vodicah umrl župnik g. Ivan Franko, ki je dolgo služboval med goriškimi Slovenci. Rajniki si je pridobil med ljudstvom izredno spoštovanje kot plemenit človek in narodno zaveden mož. Med vojno je mnogo pretrpel. Interniran je bil nekaj časa v Firenci, nazadnje pa na Sardiniji, kjer je moral opravljati najtežja telesna dela. V internaciji si je tudi naokopal malarijo. Po prevratu je nadaljeval duhovniško službo na Goriškem še okrog 10 let. Franke bi še bil ostal med svojim ljudstvom, toda moral ga je zapustiti. Nastopil je službo v Zapogah, kjer je postal prav tako priljubljen med ljudstvom. Blagemu možu časten spomin!

* **Smrtna nesreča Slovencev v Beogradu.** V nedavni noči se je v bližini Kolarčevega ljudskega vseučilišča v Beogradu smrtno ponesrečil 46letni delavec Slovenec Alojzij Kubec. Večer je prebil pri nekem prijatelju, ki ga je proti polnoči spremil do tramvaja. Niso pa še prišli do tramvajskega postajališča, ko je pribrzel mimo tramvajski voz s priklopnim vozom. Kubec se je pognal nanj, pa mu je spodrsnilo na stopnici zadnjih vrat prvega voza tako, da ga je zaneslo pod drugi voz, ki mu je odrezal obe nogi. Nesrečnega moža so prepeljali v bolnišnico, kjer je še ponoči umrl. Zapustil je dva otroka.

* **Prijave za velike konjske dirke na Krškem polju,** ki bodo v nedeljo 6. avgusta, sprejema do 30. julija predsednik Jahalnega in dirkalnega društva g. Anton Gliha, trgovec in posestnik v Krškem. Prijave naj vsebujejo naslov gospodarja, rodovnik in vse doslej dosežene sposobnosti posameznega konja.

* **Z avtom je treščil v Savo in se ubil.** V noči na nedeljo se je v Soteski blizu Bohinja smrtno ponesrečil znani ljubljanski sportnik Boris Jenko sin primarija dr. Jenka Odne-

V svoji sobi je grof še dolgo časa korakal gor in dol. Na pisalni mizi je ležal usodni list papirja, ki ga je napravil za gospodarja v komitatu. Čutil je polno odgovornost, ki jo je bil prevzel s sprejemom tega mesta. Poznal je težave, s katerimi se bo moral boriti. Bodočnost se mu ni kazala v prav svetli luči. K temu ga je mučila še skrb za hčerko, edinega njegovega otroka. Doslej se za Ilono ni mnogo brigal. Grofica, njegova žena, je bila kmalu po rojstvu Ilone umrla in Ilona je vzrasla pod varstvom guvernante in nato v nekem nemškem dekliškem zavodu, od koder se je pred letom dni spet vrnila v očetovo hišo.

Zdaj je Ilona štela 17 let. Kaj naj postane iz nje? Grof je premišljal, ali naj bi jo spet poslal v tujino, vendar je to misel opustil, ker je bilo pri napetem političnem položaju v Evropi pričakovati, da bodo vsa vzgojevališča in dekliške zavode zaprli. Ilona naj začasno ostane v gradu pod varstvom upravitelja Saryja in stare oskrbnice, ki je že 30 let pri hiši. Vso gotovino v znesku 15.000 goldinarjev je poslal grof na Angleško banko z določilom, naj se denar izplača hčerki, ko bo dosegla 20 let.

Nato je spravil vse srebrno jedilno orodje z izjemo tiskara, ki se vsak dan rabi, kakor tudi vse rodbinsko okrasje v zaboj, obit z železjem. Še izza časov turških vojn je bilo v tleh skrivališče, ki ga je bilo težavno odkriti; vanj je spravil grof zaboj in skrbno zabrisal za seboj vsako sled.

Razmere so bile zrasle grofu čez glavo. Čeprav je bil o političnem položaju dežele natančno poučen, je bil doslej vendar še zmerom upal na mirno poravnavo z vlado, na sporazum s krono. Zdaj pa je vse to minilo in odločitev je bila na mečem rezilu.

ljal se je v soboto z nekaj prijatelji na Bled. Ponoči pa se je Jenko odpeljal na kratek avtomobilski sprehod proti Bohinju v spremstvu z neko damo. Ko je pripeljal do Soteske, je prezrl dejstvo, da bi moral kreniti na levo proti novemu mostu, zaradi katerega so cesto preložili. Vozil je naravnost po stari, zanemarjeni cesti. Ko je čez nekaj časa pomoto opazil, je hotel avto na cesti obrniti. Vozil je nazaj proti robu ceste, ki ni nič zavarovana. Da bi bolje videl, je odprl vrata in gledal nazaj. Ker je ob robu ceste rasla visoka trava, ni videl, kdaj so zadnja kolesa prišla do roba. Avto je nenačno zdrknil v globino v Savo. Jenko je med padanjem zletel iz voza in z glavo udaril ob skalo in bil na mestu mrtev. Avto je padel v vodo. Jenkovi spremljevalki pa se po naravnost čudežnem naključju ni zgodilo nič hudega.

* **Voda v Strugah se je šele te dni odtekla.** Medtem ko je voda v ostalih poplavljenih krajih že zdavnaj odtekla, se je to zgodilo v Strugah šele v soboto, 11 dan po priteku. Najdalje je ostala voda v vasi Podtaboru. Voda je povzročila strašno razdejanje in je videti zdaj vsa vas kakor pogorišče. Zemlja je rjava, po polju ni več sledu o pšenici, rži in ječmenu. Njive, posejane s turščico, so čisto gole. Že tako je kraj siromašen, a zdaj mu je povodenj še letino vzela. Taka nesreča ni kraja zadela že sto let.

* **Smrtna nesreča pod Šmarno goro.** Na klancu v Šmartnem pod Šmarno goro se je zgodila huda nesreča. Po cesti je privozil iz Skaručnice proti Šmartnemu na kolesu 28letni ključavničar Pavel Kosec. Na klancu, ki ima pod vasjo hud ovinek, kolesa ni zavrl in je z vso silo priletel v nasproti vozeči avto. Kosec je odletel nazaj na cestišče, kjer je obležal s prebito lobanjo in s hudimi notranjimi poškodbami. Avtomobilist je onesrečenca takoj naložil na avto in ga odpeljal v splošno bolnišnico, kjer pa je umrl.

* **Zagonetna smrt mladega gospodarja.** V Šafarščaku (občina Strigova) je te dni na svojem posestvu kosil travo 28letni gospodar Pintarič Franc. Sredi popoldneva pa je prišel k njemu neznan mladenič iz Prekmurja in ga poklical k hiši, da bi se nekaj pogovoril z njim. Prodati mu je hotel majhen samokres. Ko sta šla oba v hišo, je počil strel, ki so ga čuli tudi sosedje. Po strelu je mladenič zbežal. Pintarič je poklical domače iz vinograda in legel v posteljo. Poklicani zdravnik je odredil prevoz v bolnišnico v Murski Soboti. Preden so ga odpeljali, je Pin-

tarič izjavil orožnikom, da mladeniča ni poznal, in da se mu je samokres sprožil po nesreči. V glavnih potezah je neznanca tudi popisal. Splošna domneva je, da je bil neznan mladenič kak tihotapec. Po prevozu v bolnišnico je Pintarič, ki je bil zadet v trebuh, kmalu umrl. Orožništvo povprašuje po neznanem mladeniču.

* **V prepad je padel.** Nedavno se je odpravil z doma po poslih nekdanji vaški načelnik v Orleku pri Sežani 61 let stari Matej Stojkovič. Zvečer se ni vrnil. Zato so ga naslednjega dne začeli iskati. Vsa prizadevanja domačih kakor tudi karabinierjev so ostala zaman. Dva dneva nato pa je neki vaščan našel njegovo truplo v prepadu v bližini vasi. Vse kaže, da je Stojkovič ponoči zašel in se ponesrečil.

* **Smrtna nesreča.** Te dni se je pripetila v Pliskovici pri Komnu na Krasu huda nesreča. Franja Širčeva je med potjo s polja domov srečala čredo goveje živine. Ena izmed krav je nepričakovano zbežljala in se zalepela v Širčevo. Ženo so kmalu po nesreči pripeljali domov, toda v nekaj urah je umrla.

* **Otrok je utonil v luži.** Te dni je hčerka Jožeta Škofa, posestnika iz Tomažje vasi, pri igranju zašla k luži ob koncu vasi, padla vanjo in utonila. Ko je šla neka vaščanka v lužo po vodo, je opazila otrokovo trupelce na površini. Potegnili so deklico iz vode, a je bila vsaka pomoč zaman.

* **Samomor mariborskega trgovca.** Te dni si je pognal v samomorilnem namenu kroglo v desno sence 67letni trgovec z zlatino in urami, Anton Kifmann. Bil je takoj mrtev. Vzrok samomora je bila neozdravljiva bolezen.

* **Požar.** V Žejanah je pred nekaj dnevi nastal požar v hiši posestnika Ivana Mitretova. Gospodar, njegov sin in vaščani so začeli v naglici gasiti, a ognju niso bili kos. Mitretov in njegov sin sta dobila pri gašenju nevarne opekline.

* **Smrtna nesreča istrskega kmeta pod Vremščico.** Nedavno sta dva vaščana iz Suhorja pri Kožani v bližnjem potoku našla truplo neznanca. Pri preiskavi so dognali, da je mrtvec 65letni Josip Pregarc iz Doline pri Trstu. Najbrž je padel po nesreči v vodo in utonil.

* **Po poročni noči se je obesila.** V okolici Šibenika se je 45letna Ana Grubezova omožila z nekim 73letnim možem. Ana je bila že trikrat poročena, zdaj si je izbrala četrtega ženina. Poroka je bila prav veselja. Ana je kma-

lu vstala od mize in šla k počitku, zjutraj pa je zgodaj vstala. Ker se ni več vrnila v hišo, so jo začeli iskati. Našli so jo v poročni obleki obešeno na nekem drevesu. Kaj jo je gnalo v obup, je odnesla s seboj v večnost.

* **Požar v Dragi pri Višnji gori.** Nedavno ponoči je nastal ogenj pri posestniku Janezu Zupančiču v Dragi. Zgorelo je gospodarsko poslopje. Živino so s težavo rešili. Vaščanom in gasilcem iz Višnje gore se je posrečilo, da so rešili hišo in sosedna poslopja. Sumijo, da je bil ogenj podtaknjen.

* **Mlada žrtev povodnji.** Zadnja povodenj okoli Guštanja in Prevalja je terjala mlado žrtev. Petletnemu fantku delavca Fužirja je po nesrečnem naključju spodrsnilo, da je omahnil v deroče valove in utonil.

* **Smrtna nesreča.** Trije mariborski brezposelni Danko, Lang in Klanešček so se nedavno vtihotapili v odprt vagon na mariborski postaji, natovorjen z železniškimi pragi. Vsi trije so se prav spretno skrili. Pripeljali so se srečno preko meje do Špilja, kjer jih je pa doletela usodna nesreča. V Špilju je namreč tovorni vlak premikal. Ko se je lokomotiva približala delu vagonov, kjer so bili vsi trije skriti med pragi, so se zaradi močnega sunka vsi pragi zamajali in zrušili. Posledice so bile strašne. Danko, ki je bil skrit najbolj spodaj, je bil takoj mrtev. Nesrečnežu je zmečkalo glavo, Langu je težak prag zlomil obe nogi, a Klanešček je bil le laže poškodovan. Kam so hoteli vsi trije, ni znano.

* **Spet huda toča v Savinjski dolini.** V petek popoldne je Savinjsko dolino spet obiskala huda ura. Vsula se je debela toča v smeri od Žalca proti Št. Petru in še nekaj dalje. Hmeljevke stoje okleščene, enako tudi sadno drevje in žalosten pogled po žitu, ki bi v nekaj dneh moralo že padati pod srpom.

* **Smrtna nesreča v gozdu.** Nedavno je zadela 56letnega posestnika Gregorja Spesa v Tinju na Pohorju huda nesreča. V gozdu je podiral drevje, pa je debela bukev padla nanj ter ga pritisnila čez trebuh. Spesa so prepeljali v mariborsko bolnišnico, kjer je umrl.

* **Smrtna nesreča vajenca s kolesom.** 14letni Ljudež Brišnik iz Šmartna pri Slovenjem Gradcu, ključavničarski učenec pri mojstru Ringu v Slovenjem Gradcu, je po mojstrovem naročilu šel po kolo, katero je bil posodil neki ženski, da se je z njim odpeljala na postajo. Fant je kolo vzel, nato pa

Ilona, ki se ni nikdar brigala za politična vprašanja, ki se je doslej brezskrbno veselila življenja, naj o dogodkih izve čim manj. Grof ji je torej napisal list, češ da je bil prisiljen nenadno odpotovati. Prosil jo je, naj je ne skrbi, če se dalje časa ne povrne domov. Naročila zani da naj izroča kar Saryju, ki bo že za vse skrbel.

Nato je sežgal številne papirje v sobni peči. Kar cele kupe pisem je zmetal v ogenj, pepel pa nesel ven in ga skrbno raztresel po zemlji. Zaklenil je razne omare in ključke shranil v skrivnem predalu svoje pisalne mize. Nato je še enkrat vse pogledal v svoji sobi. Čutil je, da bo za dolgo časa, morda za zmerom vzel slovo od svojega grada.

Toda ni se hotel vdati solzavosti. Ukazal je, naj naprežejo voz. Samo najnujnejše potrebščine so naložili na lahko vozilo. Grof je sam prijel za vajeti, njegov sluga Imre se je vsedel za njim. Pogledal je še proti oknu, kjer je bivala Ilona in morda zdaj sanjala sladke sen, nato pa je oddrdal voz skozi grajska vrata.

★

Vsa Ogrska se je puntala. Cesarske čete so delno prestopile v ogrski tabor, toda spretnih oficirjev je nedostajalo. Madžarsko visoko plemstvo je sicer v celoti obleklo vojaške sukne in prevzelo vodilna mesta, toda bili so poveljniki polkov, ki še niso prekorali osemnajstega leta in ki so se morali od podoficirjev poučiti o najnujnejšem, celo v besedah, potrebnih pri poveljevanju. Sanitetnih zavodov in spretnih intendantov uporniška vojska sploh ni imela. Nič boljše razmere niso vladale v političnem vodstvu. Vseposod je bila gospodarica položaja zmešnjava in finance

dežele so bile čisto omajane. Nihče ni imel kakšnega jasnega smotra pred očmi, voditelji upora niso vedeli, kaj so hoteli. Redki razsodni ljudje so se kmalu umaknili v ozadje.

Mogosházy je s krepkimi rokami prijel vajeti komitatske uprave, toda že čez nekaj dni je moral spoznati, da pri najboljši volji ne bo mogel kaj pametnega ukreniti. Odločno demokratično razpoloženje se je vseposod uveljavljalo. Plemenitaška ošabnost grofa Mogosházyja je bila ljudski množici trn v peti. Zadrževali so od njega, naj se pobriga za večjo priljubljenost med ljudmi. Pogosto da naj zahaja v krčme in se brati s preprostimi ljudmi. Vse to pa grofu Mogosházyju ni šlo v račun. Zaradi tega so njegovo soočetka neomejeno oblast začeli čedalje bolj omejevati.

Po daljšem premišljanju je grof sklenil svoje mesto odložiti, se odreči političnemu življenju in se vrniti na lastno posestvo. Svojo častno dolžnost do očetnjave je storil. Napravil je, kolikor je bilo v njegovi moči, da bi uporniško gibanje držal v redu, a njegova sila ni zadoščala. V šestih mesecih, kolikor časa je že bil gospodar komitata, se je za mnogo let postaral. Njegovi živci so začeli popuščati.

V takem stanju je pisal Orosvayju, ki je bil medtem stopil v ogrsko vlado in prevzel ministrstvo deželne obrambe. Obrazložil mu je nesrečne razmere v komitatu, razrvane finance in uveljavljanje sumljivih ljudi. Nazadnje ga je zaprosil, naj ga razrešijo odgovornega mesta.

Namesto odgovora mu je poslal Orosvay sveže tiskani cesarski uradni list. V njem jebral grof Geyza Mogosházy svoje ime na čelu ljudi, obsojenih zaradi upora in veleizdaje na smrt in vešalih.

5.

Po srečnem pobegu je ležal Henrik Splügen 14 dni brez jasne zavesti. Rana na glavi se mu je bila zaradi naporov in še bolj zaradi silnega razburjenja silno razbolela. Krepla Splügenova narava pa se je boleznijo odločno upirala. Bolj kakor vsa zdravila doktorja Ogrizka, je pospeševal njegovo zdravljenje dnevno svež šopek cvetlic na njegovi nočni omarici.

Ko je Henrik prvič stopil iz sobe, je našel carinsko postajo Boglajen čisto izpremenjeno. Poleg mitnice je stala dolga vrsta lesenih barak. Njegova pisarna je bila izpremenjena v stražno sobo. Vojaki so korakali sem in tja in prali svoje perilo v Jaricu. Ob meji je stražil krepk infanterist.

O vsem tem, kar se je zgodilo zadnje dni, ni Henrik vedel ničesar. Službujoči oficir mu je pripovedoval o dogodkih na Dunaju, v Pragi in Budimpešti, o uporu v Lombardiji, in mu povedal, da bo v Boglajenu bivajoča kompanija najbrž že jutri odnotovala v Italijo, kjer je stari Radecki prevzel poveljstvo. Tam da bo najbrž prišlo do odločitve.

Henrik je postopal okoli kakor v sanjah. Ko je spet prevzel uradne posle, je opazil, da se je njegovo delo zelo skrčilo. Trgovina in promet sta zastala, nikakoli s tovari težko naloženi vozovi niso prehačali meje, nobenega potnika ni bilo. Samo vojaške čete so neprestano korakale na drugo stran meje. Ban Jelčić je s svojimi Hrvati zasedel komitat. Posvetva grofa Mogosházyja, ki je bil označen kot eden izmed glavnih voditeljev vstaje, je dunajska vlada zasegla.

Henrik je lahko nemoteno hodil v Grad sv. Nikolaja, kjer ga je nesrečna Ilona sprejemala kot tolažečega angela. (Dalje prihodnjič)

se je odpeljal proti delavnici. Po cesti iz Slovenjega Gradca sta se pa tedaj pripeljala z avtom tvorničar Kajfež in slikar Smeh. Kajfež, ki je vodil avto, je dal fantu znak s hupo. V tem trenutku se je fant zmedel, da je začel voziti s kolesom z desne na levo, voznik pa je tudi zavil še bolj na desno stran ceste. Naenkrat je fant zadel s kolesom v avto, ki mu je zmečkal kolo, fanta pa vrgel na rob ceste, kjer je siromak obležal z razbito glavo in zlomljeno levico. Čez pet minut je izdihnil.

* **Zaradi mlade žene je ubil ljubico.** V Jurčevčaku v občini Murskem Središču se je zgodil strašen zločin. S 33letno Marico Drvarevičovo je že nekaj let ljubimkal 26letni Martin Kolarič. Navzlic tej ljubezni se je poročil z drugim dekletom, imel je pa še dalje odnose z Marico. Takoj po poroki je začela mlada žena odločno opominjati Martina, naj se ne peča več s prejšnjo ljubeznijo. Martin je to obljubljal, toda na skrivnem je še zahajal k njej. Te dni pa so našli Marico v njeni kamrici mrtvo. Orožniki so zločina takoj osumili Martina. Ko so ga aretirali, je priznal, da je Marico res umoril. Storil pa je to zato, ker se je naveličal vsakdanjih preprirov s svojo ženo.

* **Sosed je ustrelil soseda.** V Trstenjaku sta živela soseda Matija Vajda, ki se je pred leti priženil k vdovi Prenholcovi, in čevljarški mojster France Škorjanec. Moža sta si bila že dolgo časa v sovraštvo. Vajda je že večkrat dejansko napadel Škorjanca in njegovo ženo. Usodnega dne je bil Vajda na košnji pri neki posestnici v Mihalovcih. Že navsezgodaj je govoril med kosci, da mora nekoga ubiti. Ko je prišel domov, je pijan prikolovratil na dvorišče Škorjančevega doma. Po kratkem prekanju je Škorjanec s praga svoje hiše iz lovske dvocevke ustrelil vanj. Vajda je obležal smrtno zadet. Škorjanec se izgovarja, da je Vajda z nožem navlil nanj in da je streljal v silobranu. Škorjančeva žena je o nesrečnem dogodku obvestila orožniško postajo v Ivanjkovcih. Orožniki so Škorjanca aretirali in uvedli podrobno preiskavo. Vajda je zapustil vdovo in pet nepreskrbljenih otrok, Škorjanec, ki je brez premoženja, pa ima ženo in štiri otroke. Vajda ni bil na dobrem glasu in je imel že več kazni za seboj, medtem ko je Škorjanec na glasu mirnega in pridnega človeka.

* **18letni fant zažgal soseda domačijo.** Dan pred Telovim je nesel 18letni Franc Bogovič, delavec v Dolenji vasi, svojemu bratu kosilo v tvornico pri brežiški postaji. Ko se je vračal proti domu, je zavil v gozd pred domačijo Antona Gerjeviča v Dolenji vasi, si prižgal cigareto, gorečo vžigalico pa vrgel na kup slame z namenom, da povzroči ogenj. Ko je zapazil, da se je slama vnela, jo je naglo ubral nazaj v gozd, odkoder je opazoval, kako je ogenj zaradi močnega vetra kaj hitro zajel vse gospodarsko poslopje. Med reševalci se je kmalu pojavil tudi požigalec sam in na vso moč pomagal gasiti, da bi odvrnil od sebe sum, vendar pa ni bil toliko spreten, da bi ga orožniki ne razkrinkali. Po vestnem izpraševanju jim je priznal, da je izvršil zločin, ker ga je Gerjevič naznanil zaradi puške.

* **Huda kazen za ubijalca.** 14 let in mesec dni se bo pokoril v zaporu 26letni Franc Prejac iz Krčevine, ki je na velikonočni ponedeljek zadavil Ferdinanda Mlinariča in težko poškodoval Gašperja Goričana. Prejac je v preiskavi trdil, da je udaril Mlinariča z ročico po glavi, pri obravnavi, ki se je vršila te dni v Mariboru, pa je priznal, da je Mlinariča tudi davil, dokler ni izdihnil.

* **Vola so mu ukradli.** Na nedavnem živinskem sejmu v Ptujju je posestnik Matija Vrhovšek iz Lancove vasi privezal vola pred gostilno in stopil vanjo. Ko se je iz gostilne vrnil in hotel pot nadaljevati, je ugotovil, da mu je nekdo med tem časom vola ukradel.

* **Zagoneten požig v Hajdošah pri Ptujju.** Nedavno ponoči je začelo goret gospodarsko poslopje posestnika Antona Zupaniča. Ogenj je prešel tudi na Kacjanov hlev in kolarnico. Gasilske čete iz Ptujja, Hajdine in Gerčje vasi so ogenj udušile in preprečile, da se niso vnela še sosedna poslopja. Oba posestnika imata veliko škodo. To je bil letos

že sedmi požar v Majdini in v okolici. Tudi pri tem požaru je očitno, da ga je podtaknila zločinska roka.

* **Kupujte srečke loterije rejcev malih živali.** Naprodaj so v vseh ljubljanskih trafikah. Zrebanje bo nepreklicno 2. julija.

Ženski vestnik

Za kuhinjo

Vložek za govejo juho. V lonec ubij dve jajci in en rumenjaki, dodaj malo soli in ščep naribanega muškata oreha. Vse skupaj dobro raztepi. Primerno posodo dobro potmaži s sirovim maslom, noter zlij raztepena jajca in dobro pokrij. Posodo postavi v krop, a krop naj ne vre dalje. Imej pa posodo na toplem, da ostane ves čas enako topla. Ko so se jajca strdila, jih zvrni na desko, zreži na kocke, stresi v skledo, nalij nanje precejeno govejo juho in daj hitro na mizo.

Zdrobovi cmoki. V lonec pristavi četrt litra mleka in štiri deke sirovega masla. Ko zavre, zamešaj v mleko 11 dek pšeničnega zdroba in ga mešaj. Vre naj pet minut. Nato postavi lonec z zdrobom h kraju štedilnika in naj pokrit stoji tako pol ure. Nato še v topel zdrob zamešaj dve jajci, pet dek na kocke narezane žemlje in dve deki sirovega masla. Vse skupaj dobro zmešaj, oblikuj z roko drobne cmoke, zloži v slan krop in naj vro 12 minut. Kuhane poberi v skledo, zabeli s prepraženimi drobtinami ali ocvirki in daj s solato na mizo.

Pikantna pljučna pečenka. Lep kos (pol kile ali tri četrti kile) pljučne pečenke malo potolci, oberi vse kožice, zdrgni s soljo in poprom ter pretakni s slanino in, če imaš, še z eno sardelo. V kozi razbeli mast, na mast stresi pol korenčka, pol korenine peteršilja, zeleno in eno čebulo. Vse drobno zrezano. Na zelenjavo položi meso in pokrij to duši, da zelenjava porumeni. Nato prilij malo juhe ali vode in duši dalje, da se meso zmečka. Meso deni na krožnik, sok pa pretlači skozi sito, ga zalij nazaj v kozo, okisaj malo z limonovim sokom, dodaj še osminsko litra kisle smetane in pusti, da malo prevre. Med tem pa zreži meso na tenke koščke, zloži v sok in ko vse skupaj še enkrat prevre, zloži meso v toplo skledo, čez pa polij sok. Zraven daš valjance, dušen riž in še solato.

Limonove prestice. Umesi v testo devet dek moke, 10 dek sladkorja v prahu, naribano lupinico ene limone in tri beljake, da dobiš sredno trdo testo. Iz umešene testa oblikuj dolg in tenek svalk, ga razreži in napravi še tanše svalke, ki jih oblikuj v prestice. Prestice zloži na pomazano in z moko posuto pekačo, pusti jih pol ure, da se malo osuše, nato jih speci v sredno vroči pečici. Če hočeš prestice prevleči še z ledom, ga takole pripravi: 11 in pol deke presejanega sladkorja v prahu stresi v skledo, dodaj sok ene limone in mešaj vsaj 15 minut na kraju štedilnika, da se malo segreje in speni ter zgosti. Če je led pregost, dodaj še malo soka, če je preredeč, pa sladkorja. Če vtakneš v led žlico in je žlica lepo z ledom prevlečena, tedaj je led pravilno gost, da lahko prevlečeš prestice. Led osuši potem na zraku.

Zdrobovi cmoki za štiri osebe. Zavri pol litra mleka, v katero si dala 12 dek sirovega masla. V vrelo mleko zakuhaj četrt kile zdroba in ga kuhaj mešaje tako dolgo, da postane tako gost kakor cmok. Nato postavi kuhani zdrob na hladno, da se popolnoma ohladi. K hladnemu zdrobu primešaj štiri jajca in na 3 kocke zrezane, na sirovem maslu prepražene žemlje, osoli in vse skupaj dobro zmešaj. Zmešano testo naj počiva pol ure. Nato oblikuj iz testa bolj drobne cmoke, jih zakuhala v slan krop in naj 10 minut vro. Cmoke poberi nato v skledo in jih zabeli z mastjo, v kateri si zarumenila drobtine. Daš s solato za večerjo na mizo. Zato lahko zdrob skuhaš že med kuhanjem kosila in zvečer cmoke samo dovršiš.

Praktični nasveti

Od hoje utrujene noge. Če dalje časa hodiš, te začno boleti noge. Večkrat pa so noge tudi ranjene od hoje. V takem primeru je dobra topla kopel (37 stopinj Celzija), ki naj traja 15 minut. V to vodo izlijesh prekuhan vodo preslice. Pri tem vzamemo dve žlici preslice na pol litra vode, ki mora 15 minut vreti, nato jo precediš. Po kopeli daš noge za pol minute v hladno vodo, jih obrišeš in minila te je vsa utrujenost. Tudi rane se brž zacelijo.

Sirovo maslo daj poleti v posodo z mrzlo vodo in ga pokrij z namočeno krpo. Vodo in krpo večkrat na dan menjaj.

Kdor ima hudo žejo, kar je poleti vsakdanja reč, naj pije vroč neoslajen čaj.

Iz Prekmurja

Prekmurski teden podaljšan. Do nedelje je Prekmurski teden obiskalo okoli 40.000 ljudi, kar pomeni, da je prireditev res posrečena. Da si lahko ogledate to razstavo prekmurske gospodarske in prosvetne delavnosti tudi tisti, ki je doslej še niste videli, je Prekmurski teden podaljšan do 30. t. m. Ne zamudite!

Strela je ubila prekmurskega rojaka v Nemčiji. Med našimi delavci v Nemčiji je bil tudi 30letni Vendelin Časar iz Peteševcev. Delal je v Dibelu. Pred dnevi je prejela njegova žena pismo, da ima dobrega gospodarja in da ga bo prosil, naj mu da nekaj predujma, ki bi ga poslal ženi. Žena je bila seveda te vesti vesela in je šla drugega dne vprašat na občino, ali je denar že prišel. Proti poldnevu je pa prišla brzojavka, da je njenega moža v Nemčiji ubila strela. Nesrečna žena ima štiri nepreskrbljene otročičke in je brez premoženja. Nenadna moževa smrt pomeni za njo strašen udarec.

Kupuj domače blago! BANKA BARUCH

11, Rue Auber, Paris (9^e)

odpremlja denar v Jugoslavijo najhitreje in po najboljšem denarnem kursu. Vršni vse bančne posle najkulantneje. Poštni uradi v Belgiji, Franciji, Holandiji in Luksemburgu sprejemajo plačila na naše čekovne račune: Belgija: št. 3064-64 — Bruxelles; Francija: št. 1117-94, Paris; Holandija, št. 1458-66 Ned Dienst; Luksemburg: št. 5967, Luxembourg. Na zahtevo pošljemo brezplačno naše čekovne nakaznice

Smrt voditelja Srbske kmetijske stranke

Kakor smo že poročali, je 20. t. m. v Ohridu nepričakovano umrl predsednik Srbske zemljoradniške stranke, bivši minister in narodni poslanec G. Joca Jovanović. Jovanović je prišel v družbi z dr. Tupanjaninom in še nekaterimi drugimi zemljoradniškimi prvaki v Južno Srbijo, kjer so zemljoradniki pripravili več zborovanj. Tako zborovanje je bilo tudi v Ohridu. Glavni govornik je bil G. Joca Jovanović. Med govorom pa mu je postalo slabo, tako da je moral prekiniti govor. Za njim je govoril dr. Tupanjanin. Med njegovim govorom se je sivolasi voditelj zemljoradnikov spet opomogel in nadaljeval prekinjeni govor.

Po zboru so se prvaki stranke zbrali pri nekem uglednem Ohridčanu k skupnemu kosilu. Sredi obeda pa je Joca Jovanović znova postalo slabo. Zadel ga je kap. Nekaj minut pozneje je izdihnil.

Rajnki voditelj srbskih zemljoradnikov se je rodil l. 1869. in je bil okroglo 70 let star. Osnovno šolo, gimnazijo in pravo je končal v Beogradu, nato pa je študiral še mednarodno pravo v Parizu. Po končanih študijah je stopil najprej v sodno službo, iz katere je prešel v državno službo l. 1900. Med vojno je bil Joca Jovanović prvi pomočnik zunanjega ministra. Po sklenitvi premirja je bil postavljen najprej za poslanika v Londonu, na-

to pa premeščen v Washington. Leta 1920. je bil na lastno prošnjo upokojen in se je vrnil v domovino. Na državniško področje se je vrnil samo še za časa koroškega plebiscita, ko je bil predsednik jugoslovenske plebiscitne komisije, potem pa se je čisto posvetil notranji politiki in kmalu postal voditelj Srbske zemljoradniške stranke. Narodni poslanec je bil ves čas do razglasitve diktature 6. januarja l. 1929. Zemljoradniki in z njimi Joca Jovanović so bili vseh 20 let našega političnega življenja v opoziciji. Pri lanskim skupščinskih volitvah je bil spet izvoljen v topolskem srezu kot skupni kandidat opozicije na Mačkovi listi in je postal predsednik posebnega Zemljoradniškega kluba v zdajšnji narodni skupščini.

Joca Jovanović je slovel kot eden izmed naših najboljših strokovnjakov za državniško zgodovino in zlasti za vprašanja krivde za svetovno vojno. O tem je napisal več del, ki so bila prevedena tudi v francoščino, angleščino in nemščino. Kot pisec je sodeloval pri vrsti časopisov in listov. Znani so bili njegovi članki v Srbskem književnem glasniku, v katerem je poročal vsak mesec o zunanje-političnih dogodkih.

Pokojnik, ki se je kot predsednik koroške jugoslovenske komisije do dobra vživel v slovenska vprašanja, je že pred vojno imel stike z nekaterimi Slovenci. Visoko je cenil naše ljudstvo in kazal vedno polno razumevanje za njegove potrebe in težnje. Čast njegovemu spominu!

Brezžični klic je rešil mornarju življenje

Ko je bil francoski potniški parnik »Massilia« na poti v Buenos Aires, je sredi Atlantskega morja ujel brezžične klice na pomoč. Pošiljal jih je neki tovorni parnik, ki je nujno prosil za nasvete v kočljivi zdravniški zadevi. Eden izmed mornarjev tega tovornega parnika se je med vožnjo preveč približal morskimi gladini in pograbil ga je morski vrag, ena izmed najkrvoločnejših morskih rib, in ga močno ugriznil v roko. Mornarju so najprej za silo podvezali roko, da ne bi bil izkervavel, drugi zdravniških pripomočkov pa na tovornem parniku ni bilo.

Toda roka je bila predolgo podvezana. Bati se je bilo najhujših posledic, ker je možu roka začela črneti. Toplina je narasla že na 41 stopinj. V tej stiski je tovorni parnik nujno vprašal po širokem morju za nasvet in pomoč. Njegove klice je kakor rečeno ujel omenjeni francoski parnik, ki je imel na krovu tudi dva zdravnika. Ta dva sta takoj tudi po radiu dala nekaj nasvetov. Toda tovorni parnik je kmalu spet sporočil, da njegovemu mornarju ni nič boljše in da se mu stanje še

vedno slabša. Poprosil je francoski potniški parnik, naj mu pride na pomoč z zdravnikom. Kljub hudemu vetru in veliki razdalji med obema parnikoma je poveljnik »Massilije« takoj izpremenil svojo smer in s polno paro odplul proti tovornemu parniku, ta pa tudi »Massiliji« nasproti. Naslednji dan popoldne sta se parnika sešla in zdravnika so s čolnom prepeljali na tovorni parnik, kjer sta v najpreprostejših okoliščinah začela operacijo. Ker je pihal močen veter, so morala biti vsa okenca male obednice malega tovornega parnika zaprta. Ker se je v tem malem prostoru med operacijo mudilo več ljudi, ki so vsi hoteli videti, kako bo z njihovim tovarišem, so tla od potu postala kmalu tako vlažna, da sta si morala zdravnika sezuti čevlje, če sta se hotela varno sukati okrog bolnika. Kljub vsem neugodnim okoliščinam se je operacija posrečila. Zdravnika sta mornarju odrezala roko v komolcu, ki je bila že vsa mrtva, in mu tako rešila življenje. Po opravljenem delu sta se spet odpeljala na »Massilijo« in oba parnika sta odplula vsak v svojo smer.

Na zemlji lahko živi še dvakrat toliko prebivalcev

Kanadski profesor Frank Lathe je prišel na podlagi temeljitega raziskovanja do prepričanja, da bi mogla zemlja prehraniti trikrat toliko ljudi, kolikor jih živi zdaj na njej. Vse težave za preživljanje izvirajo iz tega, ker vprašanje razdelitve še ni rešeno. Tudi kar se tiče obleke, gradbene tvarine, kurjave in električne sile, ni potrebno, da bi si delali sive lase. Nekateri redke kovine se bodo v doglednem času sicer izčrpale, toda v teh primerih je treba računati s tem, da bo našlo človeštvo prav tako dobra in še boljše nadomestila. Evropske zaloge železa bodo trajale še kakšnih 160 let, ameriške celo 320 let. Zaloge premoga pa se bodo izčrpale celo šele v 5000 letih.

S premogom se lahko čisto same preskrbe Velika Britanija, Zedinjene države, Rusija,

Francija s kolonijami, Nemčija in nekatere druge države, Italija in Japonska pa le delno. Z železom so obilno založene Velika Britanija, Zedinjene države, Rusija, Francija s kolonijami, Nemčija le delno, Italija in Japonska pa sloh ne. Bakra imajo le Velika Britanija in Zedinjene države dovolj, Rusija in Japonska bolj malo (toda Rusija utegne imeti v svojih še neraziskanih krajih zadostne zaloge), Francija, Nemčija, Italija pa nič. Petroleja imajo le Rusija in Zedinjene države dovolj, druge izmed omenjenih držav pa so v tem pogledu na slabem.

Omenjeni profesor naglašja, da se bo spričo napredka, ki ga omogoča znanost, še rešilo marsikatero vprašanje sirovin. Nedvomno je, da se človeštvu še dolga stoletja ne bo treba bati preobljudenja.

Na novo oživljeni otok Krakatan spet v nevarnosti

Avgusta l. 1883. je osamljeni otok Krakatau, ki spada pod Nizozemsko Indijo, doletela strahotna nesreča. Ognjenik na otoku je začel bljuvati in v nekaj minutah uničil vsako sled življenja na otoku. Pol otoka se je tedaj potopilo v morje, ostali del, ki je še ostal nad morskovo površino, pa je bil več metrov visoko zasut s plastjo žareče lave. Vse rastlinstvo in vse živalstvo na otoku sta bili uničeni. Pa ne samo na otoku Krakatau,

ampak tudi na okoliških otokih 35 km naokrog je izbljuvek ognjenika zatrl vsako življenje.

Po človeški sodbi je ta nesreča na vsem tem območju uničila tudi vse seme. Niti kakšen zajedalec v lubju kakega drevesa ni mogel ostati živ, ker je bilo vse pod plastjo lave, v kateri se je vse spremenilo v oglje. Toda življenje, ki je bilo tako kruto zatrto, je kljub vsemu na otoku spet zaživelo. Ko

je dobrega pol stoletja po nesreči prišel na otok znanstvenik profesor Ernst, je na svoje presenečenje opazil, da spet povsod klije najbujnejše življenje, kakor bi se pred 55 leti ne bilo nič zlega zgodilo. Vse je bilo v zelenju, povsod polno ptičjega petja, spet je po gnal pravi pragozd. Opazil je celo žuželke. Po solnčnih jasah so se solnčile velike kače. Vsa narava se je veselila miru.

Od kod je prišlo novo življenje na ta opustošeni svet? Nikdar ni nihče po oni nesreči prinesel ne semena ne mladih živali na otok, vendar je zdaj tu. Grška pripovedka pravi o Odiseju, da je prišel v deželo Fejakov, ko se mu je razbila ladja, na ta način, da se je oprijel jambora in ga je morje tako zaneslo na tujo obalo. Kakor Odiseja v pripovedki tako narava prenaša življenje čez morje. Tako je prišlo novo življenje tudi na otok Krakatau. To domnevo potrjujejo opazovanja ob obali Južne Amerike. Tam so namreč opazili, da prinašajo velike reke iz pragozdov v notranjosti zmerom cele skladovnice dreves in vej in vse to zanašajo na odprto morje. Večkrat potem vetrovi in tokovi vse to nagrmadijo skupaj v cele otoke, ki potujejo naprej po morju. Skoro vedno pa je na takih otokih tudi kaj živega, kakor opice, veверице in druge živali. Nekoč so opazili celo velikega jaguarja, ki je šel na ta način neprostovoljno na dolgo pot. Koliko pa je v takem kupu nevidnega življenja, hroščev, raznih ličink, semenja, ni mogoče ugotoviti. Vse to potuje do prve obale. Tako je gotovo tudi na otok Krakatau večkrat morje pripeljalo kaj živega.

Pa tudi silni viharji širijo živa bitja preko nepreglednih voda. Mornarji pogosto nalete sredi morja po več sto kilometrov od vsake suhe zemlje na cele trope metuljev, ki jih le viharji nesejo tako daleč. Na otoku Helgolandu je znamenit zavod, ki ima veliko zbirko metuljev. Vsi so bili ujeti na otoku; najbrž pa nobeden izmed metuljev ni na otoku »domačin«. Znan je tudi »dež žuželk«, ki ga nad južnoameriška mesta, kakor Buenos Aires, Montevideo, prinaša zahodni veter ali »pampero«. Včasih v velikih množinah padajo na tla gosenice in celo ribe. Ta bitja je mogel v ozračje dvigniti samo veter, ki jih je potem nekaj časa nosil nad pokrajinami; ko pa je pošla njegova moč, so ta bitja popadala na tla in se skušala udomačiti v novem svetu. Če je bil ta novi svet otok Krakatau, so se naravnost razveselila rodovitnega sveta. Veter pa zanaša tudi ptiče. Na otoku Helgolandu so ujeli že 15 vrst raznih ptičev, ki so sicer doma v Ameriki. Samo veter jih je prinesel čez morje. Tako je veter razširil ptičji rod tudi po otoku Krakatau.

Velike živali pa ne prihajajo na oddaljene otoke samo tako, da jih kaka naravna sila zanaša, ampak tudi same preplavajo velike razdalje. Nekateri sesalci so naravnost mojstri v vztrajnem plavanju. Povodni konj je poseben mojster v plavanju. Ta brez posebnih težav priplava iz Afrike na 30 km oddaljeni otok Zanzibar. Tako se seli tudi severni medved. Tudi severni jelen je dober plavač. Ribiči so ga še opazili daleč na odprtem morju. Krokodili pa so v vodi kakor doma; ugotovljeno je, da so preplavali že razdalje po sto kilometrov. So pa spet drugi sesalci, ki so v vodi kmalu ob moč in se morejo seliti samo s človekom. To velja na primer za južnoameriškega morskega praščika. Na prvem mestu pri teh živalskih selitvah pa bo gotovo nočni metulj smrtoglavca, ki je tudi pri nas doma in je hud škodljivec naših čebelarjev. Ta je tako vztrajen letalec, da je preletel daljavo med Afriko in samotnim, po Napoleonu znanim otokom Sv. Heleno, ki znaša 2000 km. Ob tej življenjski sposobnosti živalstva in rastlinstva pač ni čudno, če se je življenje zasejalo v 55 letih tudi na opustošenem otoku Krakatau.

Toda zdaj, ko je otok spet živ, mu že grozi nesreča kakor l. 1883. Ognjenik je začel znova bljuvati. Izbljuv sledi izbljuvu in plamen, ki sika iz ognjeniškega žrela, sega do 9000 m visoko. Prebivalstvo je silno vznemirjeno in se boji za življenje. Izbljuve spremlja potres. Ni izključeno, da bodo morali ljudje pobegniti z otoka.

NAPISAL MIRKO BRODNIK

Srce v okovih

ROMAN

34

»Mamica, kdaj se peljemo spet z avtom tja, kjer smo bili zadnjič?«

»Ne vem,« se je nasmehnila. Potem pa se je nenadoma zresnila in nova misel jo je obšla. Rešitev vprašanja, ki si ga je bila prej zastavila. Tja pojde takrat, k Veri, gotovo ji ne bo pokazala vrat. In ko se vse poleže, se vrne domov.

»Mamica, igraj se z mano!«

»Da bi se s teboj igrala? Pridi k meni.«

Ko je malo nato Vera, ki jo je že iskala, tiho stopila izza grmovja, je za trenutek postala. Pričakovala je, da dobi Zoro nekje vso razjokano, zdaj pa jo je našla zadovoljno in veselo. Mlada mati se je igrala s svojim sinom in niti opazila ni sestrične, ki jo je opazovala. Šele čez dolgo se je obrnila in jo zagledala:

»Vera, zakaj se nisi oglasila?«

Sestrična se je zasmejala.

»Nisem vaju hotela motiti. Preveč lepo vaju je bilo gledati. Vidiš, taka bi morala zmeraj biti. Zora.«

»Saj bi bila...«

Tedaj jo je Vera prijela za roko.

»Nič ne maraj, Zora. Vse bo še dobro. Pridi rajši k nam. Vsi te že težko čakamo.«

»Nekaj sem mislila... Kam naj grem, če ne bom mogla ali hotela več ostati pri možu? Domov se ne morem vrniti...«

Nalašč ni hotela namigniti, da je mislila nanjo, toda Vera je sama rekla:

»Kam bi hodila! Na najin novi dom. Tam boš imela mir, nihče ne bo vedel zate in tudi Marko bo rad tam. Saj si ga videla, kako mu je bilo zadnjič všeč.«

»In misliš, da bo Vinko...«

»Če mu bo prav? Seveda mu bo, noričica. Kaj se le tako bojiš? Vesel bo, če ti bo lahko pomagal.«

»Ali mu bo rekla? Toda zdaj še ne. Za nekaj časa se še vrnem v graščino. Kadar bo prišel moj čas, ti sporočim. In upam, da pride kmalu...«

Vera se je skoraj ustrašila, ko ji je pogledala v obraz, tako je bil trd in negiben. Prijela jo je za roko, poklicala Marka, ki se je še zmeraj igral v pesku, in ju odvedla v senčnico, kamor je bil med tem prišel tudi že notar.

»Kje si bila tako dolgo, Zora?« je bilo prvo notarkino vprašanje, ko se je mlada mati spet vrnila k mizi.

»Saj si lahko misliš,« je odvrnila Zora in pokazala na Marka. »Ali ti z menoj nisi imela nič dela, ko sem bila njegovih let?« Notarka se je zasmejala.

»Prav imaš. In še koliko sem ga imela!«

Hotela je že začeti pripovedovati, tedaj pa se je oglašil notar in vprašal Vinka, kaj je novega v Ljubljani.

»Nekaj prav zanimivih reči,« je dejal Vinko. »Značilnih za sedanje čase. Ne mine skoraj mesec brez škandala, samo potlačijo jih menda vse. Pred nekaj tedni se je nekaj zgodilo, le nihče ne ve nič gotovega. Vendar šušljajo, da bo dvignilo dosti prahu, če se razve, ker je prizadetih nekaj višjih glav, pred vsem povojni dobičkarji.«

»In včera; sem spet čul nekaj novega.«

Pred kratkim je prišla v Ljubljano neka družba potujočih umetnikov, ki igrajo po kabarejih. Med njimi je bila tudi prav lepa plesalka, ki je marsikomu zmešala glavo. Pravili so, da so ležali pred njenimi nogami ljudje, ki jim tega nihče ne bi bil pripisal. Od njih je dobivala darove, ki so bili vredni celih posestev. Posebno neki bogataš z dežele se je prav vnmel za njo.

Prednočnim je spet plesala. Kakor vselej, je tudi to pot pustila svoje dragocenosti v garderobi. Po predstavi je z grozo opazila, da ji je vse pokradeno. Kakor je v takih primerih navada, je padla v nezavest in ko se je opomogla, je povedala, kaj so ji vse ukradli. Pri tem pa se je zarekla in so ji ušla žmena nekaterih radodarnih oboževalcev.

Sicer vsi prizadeti zakrknjeno molče, vendar govore po Ljubljani, da je vmes tudi nekaj veleuglednih mož, ki imajo doma ženo in otroke...
Tisto, kar se je pred nekaj tedni dogodilo, je pa baje še bolj umazana stvar...
»Če niso same marnje?« se je vpletla notarka. »Ljudje so zlobni...«

»Kdo ve!« je Vinko skomignil z rameni. »Ljudje ne govore kar tako. Morda je malo pretirano; a če je le nekaj resnice na stvari, je to najbolj žalostna reč, kar se jih je zadnja leta pripetilo pri nas. Govore, da se policija zanjo zanima in da bo prizadetim stopila na prste. Tudi listi so že nekaj namignili...«

Utihnil je in nehote pogledal Zoro, ki je pobesila oči. Zla slutnja jo je prešinila. Zakaj jo je Vinko tako sočutno pogledal? Ali je Kregar...? In morda Vinko le zaradi njene matere ni hotel jasneje govoriti?

Vrnili so se v hišo, kajti Vinku se je že mudilo nazaj v Ljubljano, notarka pa mu je hotela še pripraviti majhno malico. Šla je v kuhinjo in Vera z njo.

Videč, da sta sama, se je Zora hlastno obrnila k mlademu možu.

»Kaj je bilo tisto?« je hripavo vprašala. »Kregar?«

»Ne, ne!« je naglo odgovoril in se obrnil proč. Zdaj mu je bilo žal, da je govoril o tistih stvareh, ko je videl, kako učinkuje na mlado ženo. »Nič pravega še ne vem. Morda sploh ni tako hudo kakor ljudje govore.«

Ni se zavedel, da je malo prej notarki oporekel, ko je ravno isto trdila. »Nemara pridem čez nekaj dni spet naokoli. Saj ostanete še doma?«

»Le še nekaj dni. Potem se moram vrniti. Na vsak način moram poskusiti vse, da pridem do moževega dnevnika. Sicer pa...«

Pomislila je, potem pa je rekla:

»Če kaj izveste, mi brzojavite — vi ali pa Vera. Prineljem se v Ljubljano in tam mi poveste. Morda bom takrat tudi že opravila svoje nalogo. Kajne, da mi boste pomagali?«

Kako naj bi nesrečni ženi odrekel?

»Zanesite se name,« je odgovoril. Pomagal vam bom kolikor bo v moji moči.«

»Hvaležna vam bom,« je dahnila, in čutil je, da je bil njen odgovor več kakor prazne besede.

Dva in dvajseto poglavje

NOČNE SENCE

Ljubljana. Noč. Ulice so bile prazne. Nekaj stražnikov je stalo na glavnih križiščih. Ljudi skoraj ni bilo videti. Le kak zapoznel pijanec je še kolovratil po cesti in časih je švignil po praznih ulicah avto, kakor bi se mu bogve kako mudilo.

Kdor bi bil malo bolj pazil na avtomobile, bi bil presenečen ugotovil, da so bili skoraj vsi namenjeni na isti kraj. Vozili so po stranskih ulicah dokler niso prišli do srede mesta. Tam so obstali pred neznatno hišo, in iz njih so stopili pozni potniki, kradoma, kakor bi se bali, da bi jih kdo ne videl. Stisnili so se k vhodu v hišo in potrkali. Čez trenutek so se odprla vrata, soj luči je padel na ulico in pokazal se je visok, močan mož, najbrž vratar, ki je vsakega obiskovalca premeril od nog do glave, preden ga je spustil v hišo. Potem so se vrata spet zaprla in avto je tiho odšel. Vratar je odvedel gosta v prvo nadstropje in še daleč naprej po dolgih hodnikih, dokler nista prišla do velikih vrat, kjer je bilo treba dolgo čakati. Ko so se odprla, se je zasvetila pred gostom razkošno opremljena soba, kjer je bilo zbranih že dosti ljudi. Sedeli so za dolgimi mizami in pred njimi so ležali kupi denarja. Na koncu mize je stal starejši mož z lesenimi grabljicami v roki, ki so zbirale denar na kup. Sredi mize pa

se je vrtela ruleta in odločala usodo stotakov in tisočakov, ki so ležali na mizi.

Zbirališče ponočnih gostov je bila tajna igralnica, kjer so bogatejši in povojni dobičkarji zapravljali lahko prisluženi denar.

Koliko znanih obrazov si videl med njimi! Ženke, ki so jih imeli za vzor čednosti, so sedele tu med možskimi, ki bi šle podnevi oholo mimo njih. In vsi obrazi so razodevali strast in pohlep po denarju.

Ta igralnica je že dolgo obstajala, vendar je bila tako dobro skrita, da je policija še ni odkrila, čeprav so no Ljubljani dosti govorili o njej. Kolikokrat so že stikali za njo, toda kakor bi bila med oblaki, nihče je ni mogel odkriti, nihče ni vedel za njo razen onih, ki so bili njeni stalni gostje.

Med njimi je bil tudi Kregar. Dostikrat se je zgodilo, da se je pozno ponoči odpeljal z doma, ne da bi bil kdo vedel kam, in se vrnil domov šele drugi večer, vesel ali pa čemerren, kakor je imel srečo v igri.

Tisti večer je bilo v sobi prav malo ljudi. Ura je bila že tri zjutraj. Toda igralci so bili tako zaverovani v igro, da niso opazili, da se bliža jutro. Se nikdar niso igrali za tako velike vsote.

Kregar je bil med tistimi, ki so največ izgubljali. Tisočak za tisočakom je romal iz njegove listnice in izginil na mizi. Imel je smolo ko še nikdar. Kakor je stavil, vselej je izgubil. Če je stavil na prvo tretjino, se je kroglica rulete prav gotovo ustavila na drugi, kadar je stavil na ničlo, pa se je kakor v zasmeh obotavljala pri usodni številki, da je potem njeni sosedi zdrknila v luknjo. Toda nehati ni hotel, čeprav že ni imel skoro nič denarja. Stopil je k znancu in si sposodil od njega tisočak, ki ga je vrgel na mizo.

»Trinajst!« je zavpil hripavo.

Kakor vsi igralci je bil tudi on praznoveren. Toda od neprestane smole je bil tako razdražen in besen na samega sebe, da bi bil tisti trenutek stavil tudi proti samemu hudiču.

»Trinajst!« je ponovil, ko ga je bankar neverjetno pogledal.

Ves bled in v znoju se je z vročimi očmi zasrepl v drobno kroglico, ki je v divjih krogih zeplesala na ruleti. Počasi se je umirila; in čim počasneje je drsela mimo števil, tem bolj je rasla bledica na Kregarjevem obrazu. Bolj so mu žarele oči.

»Štirinajst!« je mirno rekel bankar.

Kregar je počasi vstal. Kakor blisk ga je prešinilo spoznanje, da je izgubil vse, kar je imel s seboj: njegova denarnica je bila prazna. In takrat se je streznil. Še ni vse izgubljeno! Samo nehati mora nocoj, ko ga preganja smola, kakor bi se bile vse sile nekla zarotile proti njemu. Stopil je k sosedu in ga opazoval. In baš takrat je sosedi, ki je prej neprestano dčival, izgubil. Ozlovoljen se je obrnil k Kregarju, ki je stal za njim.

»Nocoj nosiš nesrečo Kregar.«

»Tako?«

Zasmel se je. Če on izgublja, zakaj bi drugi dobivali?

»Če ostaneš pri meni, izgubim vse. Prosim te, idi!«

Čeprav nerad, je Kregar ubogal. Stopil je k točajki, ki je v kotu igralnice prodajala pijačo.

»Šampanjca?« je vprašala in že je stala steklenica pred njim.

»Ne,« je zagodrnjal Kregar. Spomnil se je, da je razen nekaj drobiža ves svoj denar pustil na igralni mizi.

»Buteljko liutomercana!«

Točajka se je pomenljivo nasmehnila.

»Smola nocoj, kaj?« je zazehala. »Bo pa jutri boljše!«

»Kaj vam to mar!« je zarenčal Kregar, vzel steklenico in kozarec in oboje odnesel k bližnji mizi, kjer si je s tresočo se roko nalil in izpil ves kozarec na dušek. Poplakniti je hotel jezo nad izgubo in smolo, ki ga je spremljala pri igri. Za prvim kozarcem je prišel drugi in tretji in preden se je zavedel, je bil pijan. Opetekaje se je vstal in se nameril proti igralni mizi.

»Že spet si tu. Kregar! Komaj si prišel, sem že spet izgubil. Osreči rajši še koga drugega!«

(Dalje prihodnjič)

Zaklad, potopljen pred 150 leti, iščejo

Po več tednih napornega dela ob sodelovanju strokovnjakov so pred dnevi potegnili iz reke Seine pri mestu Quillebeufu kos obdelanega lesa z ladijskega krova in nekatere druge predmete, ki dopuščajo domnevo, da je na tem setu na dnu reke ladja »Télémaque«, ki so jo l. 1790. potopili francoski revolucionarji in v kateri je baje zaklad zlata in dragocenosti.

Potapljač, ki se je spustil na dno reke, se je vrnil z vestjo, da je opazil staro sidro, ki je brzkone sidro potopljene ladje z zakladom. Stara poročila iz l. 1841. pravijo, da je neka ugledna vojaška osebnost zaupala prijatelju v Le Havru, da je vozila ladja »Télémaque« okoli 500.000 frankov v zlatu in premoženje petih duhovnikov in okoli 30 izseljencev, ki so skušali pobegniti z ladjo iz Francije. Zlati zaklad je bil last kralja Ludvika XVI. Tudi neki francoski plemič je po omenjenih poročilih nekemu bankirju v Le Havru pravil o zlatem zakladu na ladji. Neki višji francoski uradnik se je zanimal za zaklad in je po obširnem poizvedovanju ugotovil, da je

bilo na ladji vsega skupaj za okoli dva in pol milijona frankov v zlatu. Duhovnik, ki je bil sposednik Ludvika XVI. in ki je umrl pred več ko 80 leti v Parizu, je mnogim osebam povedal, da je bil na ladji »Télémaque« zaklad zlata in dragocenega okrasja.

Angleški časopis »London Mechanic Magazine« je 17. decembra l. 1841. objavil izvleček iz neke listine, v kateri neznan pisec trdi, da je bila med dragocenostmi na ladji »Télémaque« tudi biserna ogrlica Marije Antoanete, vredna okoli 1.600.000 frankov.

Za dokaz, da je bil na ladji spravljen velik zaklad, služijo raziskovalcem tudi podatki raznih oseb, ki so v začetku stoletja še živeli in ki so pripovedovale, da so izseljenci s potopitvijo ladje »Télémaque« izgubili vse svoje premoženje. Vrednost celotnega zaklada bi znašala v današnji valuti okoli 800 milijonov frankov. Francoska oblastva menijo, da je bil z ladjo »Télémaqueom« res potopljen velik zaklad, od katerega pripade 80 odstotkov državni blagajni, če se posreči dvigniti potopljeno ladjo.

Zadnje minute morilca Weidmanna pred usmrčitvijo

Predzadno nedeljo zjutraj je bil obglavljen v Versaillesu v Franciji na smrt obsojeni petkratni morilec Nemeč Weidmann. Ana Leblondova, mati zadnje Weidmannove žrtve, je hotela videti, kako bodo morilca obglavili. Ker ni imela dovoljenja, so ji zabranili vhod na morišče. V gneči pred vhom v ječo se je onezavestilo več žensk. Rabelj Desfourneaux, naslednik rablja Deiblerja, je mirno čakal na dvorišču, da opravi svojo dolžnost. Kljub razburljivemu razpoloženju, ki je vladalo okoli njega, ni izgubil živcev. K usmrčitvi so prišli državni tožilec, preiskovalni sodnik in branilci.

Ravnatelj kaznilnice je odvedel državnega tožilca in branilce proti celicam za obsojence na smrt. Pred Weidmannovo celico so se ustavili. Weidmann je ležal na postelji z odprtimi očmi. Vstal je. Prva mu je stopila naproti njegova branilka Jardinova. Objela ga je, oči so ji zalile solze. To je bila zadna prijaznost, ki jo je bil Weidmann pred smrtjo deležen. Državni tožilec je z zamolklim glasom spregovoril: »Weidmann, pogum! Ura je prišla!« »Čakal sem vas,« je odgovoril Weidmann.

Weidmann je bil smrtno bleđ, vendar miren. Rabljevi pomočniki so Weidmanna prijeli za roke. Sodnik je postavil zadna vprašanja. Sorodniki umorjene ameriške plesalke de Kovenove so prosili enega izmed branilcev, naj vpraša Weidmanna pred obglavljenjem, ali je imel s plesalko tesnejši odnos,

preden ji je pognal kroglo v tilnik. Weidmann je odgovoril, da z ničimer ni omadeževal časti plesalke de Kovenove in da je srečen, ker so ga glede tega vprašali, kajti tudi to priznanje mu je nekoliko olajšalo vest.

Jetniški duhovnik je nekaj zašepetal Weidmannu v uho, nato ga je spremljal v jetniško kapelo. Weidmann je izrazil željo, da bi se udeležil maše. Nato so Weidmannu goste temne lase ostrigli in mu odrgali okoli ovratnika srajco iz finega modrega platna. Weidmann je bil pripravljen. Z golimi rameni je čakal obglavljenja. Odnegli so ga na morišče. Rabljeva pomočnika sta mu potisnila v jarem glavo. Sekira je padla in odskočila. Weidmannova glava je zdrknila v posodo. Trepetek nato so položili glavo in truplo v krsto. Medtem ko so rabljevi pomočniki oblivali jarem morišča in sekiro z vodo, je bil mrtvaški voz z Weidmannom že blizu pokopališča.

Odvetnik Moro-Giafferi je po obglavljenju izjavil novinarjem, da pri nobeni usmrčitvi še ni bil tako ganjen in razburjen. Weidmannova zadna želja je bila, da polože v krsto z njim vred telovnik, v katerem je prišel iz Nemčije v Francijo. V ženin telovnika so bile svete podobice, ki jih je Weidmann dobil, ko je bil še v ljudski šoli. Razen tega je izročil odvetnici Jardinovi zapečaten zavitek z naročilom, da ga zakopljejo v njegov grob.

posestev, bo razlaščen. — V večjih nemških mestih so nastopile službo pismonoš prve ženske, ki so izpolnile prazna mesta moških, ki morajo opravljati svojo službo v vojski. — Izdan je bil tudi ukaz, naj se čim prej opravi žetev v celotnem vzhodnem delu Nemčije, to je ob poljski meji, in naj se shrani v skladiščih, ki so najmanj 200 km za mejo.

× **Vojna in mir odvisna od 1500 ljudi.** Dr. Butler, rektor vseučilišča v Kolumbiji in predsednik mirovne Carnegieve ustanove, je objavil v nekem mesečniku članek, v katerem trdi, da povzroča vse mednarodne spore, ki jih danes preživlja človeštvo, skupina, ki ne šteje več kakor 1200 do 1500 ljudi. Ta skupina, ki se drži pri vladnem krmilu raznih držav, vlada danes svet in je v stanju vsak trenutek izzvati vojno ne glede na to, da prebivalstvo vseh držav, demokratičnih kakor tudi totalitarnih, iskreno želi, da se ohrani mir.

× **Nov svetovni rekord v teku na 5000 m.** Nedavno sta na lahkoatletskih tekmah v Helsinkih (Finska) prekosila dosednji svetovni rekord v teku na 5000 m, ki ga je v času 14 minut, 17 sekund dosegel pred leti olimpijec Lehtinen, dva finska tekača Testo Maki in Pekuri. Maki je pretekel progo v 14 minutah 88 sekundah, Pekuri pa v 14 minutah 16,2 sekunde. Po teku je Maki izjavil, da ne čuti nobene utrujenosti in računa, da bo pretekel to progo v 14 minutah in 10 tisoč metrov v 30 minutah. Olimpijske igre, ki bodo prihodno leto v Helsinkih, obetajo torej velika presenečenja.

× **Rudnike starodavnih makedonskih kraljev so našli.** V bližini Kavale v Grčiji so odkrili starodavne zlate rudnike, verjetno rudnike makedonskih kraljev. Pred rovi, ki držijo v rudnik, so večje količine železovega krčca in limonita, torej rud, poleg katerih je vedno tudi zlato.

× **Čebele so napadle ladjo.** Čudna nezgoda se je pripetila angleški križarki »Newcastleu« blizu vojnega pristanišča Portlanda. Roj čebel je bil odletel dobra dva kilometra daleč na morje in si izbral reševalni čoln križarke za svojo trdnjavo, od koder je začel srdito napadati posadko križarke. Posadka si je pomagala, kakor je vedela in znala, toda vse je bilo zaman. Čebele so kmalu postale zmogovalke na bojišču in poveljnika križarke so celo prisilile, da je odredil, naj začne radiotelegrafist oddajati znake za pomoč (SOS). Tako so priklicali s kopnega vojaško četo. Pa tudi to ni pomagalo. Nazadnje je prihitela križarka na pomoč portlandska policija. Na križarko je šel policist v spremstvu s železniškim paznikom, ki je imel velik koš na hrbtu. Železniški paznik je bil izkušen čebelar. Pred posadko križarke je stopil kot pravi junak. Ni se namreč bal čebel in kar z golimi rokami se jim je postavil v bran. Roj je spravil v koš in odnesel v svoj čebeljak.

× **Razne hitrosti.** Hitrost vetra znaša 36 kilometrov na uro, ciklona 432 km, zvoka v zraku 1198 km, zvoka v vodi 5166 km, zvoka v trdem telesu 18.000 km. Hitrost meseca okoli zemlje znaša 3600 km na uro, zemlja okoli solca 108.000 kilometrov, solca v vesoljstvu 205.000 km, svetlobe eno milijardo in 80 milijonov km na uro. Golob leti s hitrostjo 90 km na uro, lastovka z 252 km, konj v trabu z 9 km in konj v galopu s 37 km na uro. Povprečna hitrost avtobusa znaša 40 km, brzega vlaka 70, ekspresnega vlaka 90 km, avtomobila 108 km, letala 250 kilometrov, topovske krogle 4320 km in krogla iz puške 3240 km na uro. Hitrostni rekordi pa znašajo: s parnikom 53,7 km, z vlakom 131,4 km, z motornim čolnom 151 km, z avtomobilom 475 km, z letalom pa 597 km na uro. Hitrostni rekord dirkalnega konja znaša 61 km na uro.

× **Bolezni zdravimo z boleznimi.** Že dolgo časa opazujejo, da kaže marsikatera bolezen nagnjenje do ozdravljenja, če se ji pridruži kakšna druga bolezen. Praktično uporabljajo to dognanje pri progresivni paralizi. Ta se da izboljšati in pogosto tudi čisto ozdraviti, če okužimo za to paralizno bolnega z krvjo onega, ki trpi za malarijo. Nadaljnja opazovanja nam bodo morda pokazala pot do zdravljenja drugih boleznih. Vemo, da okužitev z ospicami dobro vpliva proti jetiki in proti tetanusu. Marsikatera nalezljive boleznih ozdravijo dolgotrajna kožna in krvna obolenja; tako ozdravi legar grižo, pljučno vnetje pa tetanusa, ki je navadno smrtno nevaren. Sladkorna bolezen se izboljša, če pride zraven dušljivi kašelji.

× **Zastrupljenje z gobami se zdravi s sladkorjem.** Nek italijanski zdravnik je imel presenetljive uspehe pri zdravljenju zastrupljenja z gobami. Ugotovil je, da se pri hudih zastrupljenjih vsebina sladkorja v krvi zniža na izredno nizko stanje, ki znaša le tretjino rednega stanja. Zato je peri novih zastrupljenjih poleg uporabe običajnih zdravilnih sredstev takoj vbrizgal v krvne žile velike množine sladkorja, vliil sladkor tudi v čreva in želodce ter s tem dosegel, da se je množina sladkorja v krvi vrnila v razmerno kratkem času na redno normalno višino. Bolniki so v nekaj dnevih čisto ozdraveli.

× **Redna letalska zveza med Evropo in Ameriko** je bila uvedena 24. t. m. Letala lete iz New Yorka preko Azorskih otokov in obratno. Na progi obratujejo velika vodna letala. Za pot iz Amerike v Evropo mora potnik plačati 375 dolarjev ali v našem denarju 20.000 din. Letalo potrebuje za pot v eno smer 45 ur.

× **Sokolski kroji na Češkem začasno prepovedani.** Kakor poročajo češki listi, so oblastva začasno prepovedala nošnje sokolskih slavnostnih krojev v javnosti. Prepoved velja za vse ozemlje češko-moravskega protektorata.

× **Združevanje posestev in drug drobiž iz Nemčije.** Z novimi odloki, ki jih je izdal maršal Göring, bodo združena vsa manjša posestva v Nemčiji v celote, ki bodo dedna zemljišča. Manj kakor 15 ha velika posestva bodo upravljana skupno. Kdor se bo protivil novim odredbam, ki se tičejo združevanja

RADIO

od 2. do 9. julija

Nedelja, 2. julija. 8.00: Kvintet trobil. — 9.00: Napovedi, poročila. — 9.15: a. Reportaža sprevoda udeležencev mariborskega tabora. b. Prenos sv. maše z ljudskim petjem in cerkveni govor. — 11.30: Nedeljski koncert radijskega orkestra. — 13: Napovedi. — 13.20: Za dobro voljo in zabavo: šramel »Štirje fantje« in plošče. — 17.00: Kmetijska ura: Poletno delo v sadovnjakih (Kafol Franjo). — 17.30: Vesel domač koncert: Veseli godci in radijski orkester. — 19.00: Napovedi, poročila. — 19.40: Nacionalna ura. — 20.00: Korošci pojo (plošče). — 20.30: Operetni napevi: Jelka Iglieva, Belizar Sancin in radijski orkester. — 22.00: Napovedi, poročila. — 22.15: Zdaj veseli zaplešimo in tegobe pozabimo (plošče).

Ponedeljek, 3. julija. 12.00: Zborovske točke (plošče). — 12.45: Poročila. — 13.00: Napovedi. — 13.20: Opoldanski koncert radijskega orkestra. — 14.00: Napovedi. — 19.00: Napovedi, poročila. — 19.30: Zanimivosti. — 19.40: Nacionalna ura. — 20.00: Popy: Orientalna suita (plošče). — 20.10: Mesečni slovestveni pregled (prof. Fran Vodnik). — 20.30: Koncert radijskega orkestra. — 21.15: Solistični koncert prof. Čenda Šedlbauerja (violončelo); pri klavirju prof. Lipovšek. — 22.00: Napovedi, poročila. — 22.15: Koncert slovenskih skladateljev (radijski orkester).

Torek, 4. julija. 12.00: Daljni kraji v lahki glasbi (plošče). — 12.45: Poročila. — 13.00: Napovedi. — 13.20: Opoldanski koncert radijskega orkestra. — 14.00: Napovedi. — 19: Napovedi, poročila. — 19.30: Deset minut zabave. — 19.40: Nacionalna ura. — 20.00: Dvočak: Slovanska rapsodija (plošče). — 20.10: Zažgimo Ciril-Metodov kres (profesor Etbin Bojc). — 20.30: Operni spevi in napevi (pel bo Anton Oreš, igral radijski orkester, dirigiral Šijanec). — 22.00: Napovedi, poročila. — 22.15: Svicarski ljudski napevi (Malenškov trio).

Sreda, 5. julija. 12.00: Naše pevke, naši pevci (plošče). — 12.45: Poročila. — 13.00: Napovedi. — 13.20: Salonski kvartet. — 14: Napovedi. — 18.30: Mladinska ura: Ročna dela: Bumerang in laso (Miroslav Zor). — 18.45: Bajke (plošče). — 19.00: Napovedi, poročila. — 19.30: Prirodopisni kotiček (prof. Pengov). — 19.40: Nacionalna ura. — 20.00: Wieniawski: Faust, fantazija za gosli in orkester (plošče). — 20.10: Kulturne in prosvetne razmere v Slovenski krajini (prof. J. Mavčec). — 20.30: Koncert zbora »Ljubljanskega zvona«. — 21.15: Tamburaški orkester (Karmelj). — 22.00: Napovedi. — 22.15: Poskočni napevi, veseli odmevi (plošče).

Četrtek, 6. julija. 12.00: Ruski napevi (plošče). — 12.45: Poročila. — 13.00: Napovedi. — 13.20: Opoldanski koncert radijskega orkestra. — 14.00: Napovedi. — 19.00: Napovedi, poročila. — 19.30: Deset minut zabave. — 19.40: Nacionalna ura. — 20.00: Bernhard: Kmochiada, venček (plošče). — 20.10: Slovenščina za Slovence (dr. Rudolf Kolarič). — 20.30: Reproduciran simfonični koncert. — 21.15: Rumunske, španske, srbsko-hrvaške, bolgarske, turške in angleške plesne po pel in spremljal s kitaro Costelo Cristianovici iz Bukarešte. — 22.00: Napovedi, poročila. — 22.15: Za dobro voljo bo igral radijski orkester.

Petek, 7. julija. 12.00: Naše veselje (plošče). — 12.45: Poročila. — 13.00: Napovedi. — 13.20 Opoldanski koncert radijskega orkestra. — 14.00: Napovedi. — 19.00: Napovedi, poročila. — 19.30: O vzgoji plezalnega naraščaja (Karel Tarter). — 19.40: Nacionalna ura. — 20: Čajkovski: Uvertira 1812 (godba grenadirske garde, plošče). — 20.10: Žena v službi državne obrambe (Pavla Hočvarjeva). — 20.30: Koncert opernih arij (sodelovali bodo Ada Auerspergova, radijski orkester in dirigent Šijanec). — 22: Napovedi, poročila. — 22.30: Angleške plošče.

Sobota, 3. julija: 12.00: Zdaj pa plošče v gosji red! — 12.45: Poročila. — 13.00: Napovedi. — 13.20: Zdaj pa plošče v gosji red! 14: Napovedi. — 17.00: Otroška ura: a. Selma Lagerlöf: Kako je Niels Holgerson popotoval z divjimi gosmi (povest v nadaljevanjih); b. Gašperček, lutkovna igra (člani radijske igral-ske družine). — 17.50: Pregled sporeda. — 18.00: Za delopust (igral bo radijski orkester). — 18.40: Pogovori s poslušalci. — 19.00: Napovedi, poročila. — 19.30: Beseda h kongresu Kristusa Kralja. — 19.40: Nacionalna ura. — 20.00: O zunanji politiki (dr. Alojzij Kuhar). — 20.30: Živalski krog: V raku sonce se premika, kakšna zdaj je zemlje slika? (pisan večer, ki ga bodo izvajali člani radijske igral-ske družine; vmes nekaj plošč; sodelovala bo sta Jožek in Ježek). — 22.00: Napovedi, poročila. — 22.15: Za vesel konec tedna bo igral radijski orkester.

Za smeh in kratek čas

DOBIL BO

Gospa: »Dečko, ali bi hotel ta-le zavitek položiti v tramvajski voz? To je zajtrk za mojega moža.«

Dečko: »To lahko storim, gospa, samo povejte mi, v kateri voz naj ga odložim.«

Gospa: »To je vse eno. Moj mož je zaposlen pri tramvaju v uradu za najdene predmete, pa mu bodo že izročili zajtrk.«

HLADNOKRVNOST

Stražnik (šoferju): »Čujte, ali sploh poznate predpise policijskega cestnega reda?«

Šofer: »No, kaj bi pa radi vedeli iz njih, gospod stražnik?«

NAPAČNO GA JE RAZUMELA

Možek: »Pravkar sem bral, da povozijo v New Yorku vsakih 20 minut enega človeka.«

Ženica: »To je grozno. Le kako more ta človek vzdržati, da ga povozijo vsakih 20 minut!«

STRUPEN JEZIK

Vera: »Včeraj mi je Branko odkril srce. Pomisli, pokleknil je predme na kolena.«

Zora: Najbrž se je bal, da bi mu ne sedla nanje.«

SKROMNI ZAČETKI

Bedakovič (umetniku na goslih): »Slišal sem, mojster, da ste zrasli iz skromnih začetkov.«

Umetnik: »Da, res je. Kot novorojenček nisem tehtal niti štirih kilogramov...«

SANJE SE LAŽEJO

Mati: »Nežica, zakaj se jokaš?«

Nežica: »Ponoči se mi je sanjalo, da je šola zgorela.«

Mati: »Kar potolaži se, saj šola še stoji.«

Nežica (zatuli): »Saj, prav zato se jokam.«

MALI OGLASI

ROJAKOM V NEMČIJI

Kdor koli iz Rheinlanda ali Westfal-skega bi se preselil v Jugoslavijo s po-hištvom, naj se do 20. julija javi oseb-ali pismeno na naslov: Stefan Bajde, Homberg-Hochheide, Flurstrasse 50, Rheinland. p

VSAKI OSEBI — DRUŽINI

nudi stalen zaslužek »Mara« Maribor, — Orožnova 6, Celje, Slomškov trg 1. Ple-tilnica — razpošiljalnica. 71

ČEVLJE

ostanke raznih fazon, poceni prodaja Stermecki, Celje.

Pred leti je izšla v založbi Tiskovne za-druge v Ljubljani prof. dr. Ferda Kerna knjiga

PRVA POMOČ PONESREČENIM ŽIVALIM

in nekatera druga navodila lastnikom do-mačih živali. — Knjiga ima 96 slik in 128 strani. Pisatelj knjige je bivši profes-or za žvinozdravstvo na višjem gospo-darskem učiteljskišću v Križevcih. Knjiga je izšla tudi v srbohrvaščini in sicer v cirilici in latinici in sta že davno obe iz-daji razprodani. — V knjigi razpravlja pisatelj o sestavi živalskega telesa, zdrav-iljih, obkladkih, masiranju, o ranah, ob-vezah, puščanju krvi, poškodbah živali, opeklini, zlomu kosti, koliki, napenjanju, sončarici, zadušitvi, zastrupitvi, razkuže-vanju itd., torej o stvareh, ki jih mora poznati vsak kmečki gospodar. — Knjiga služi res kot izvrsten svetovalec lastni-kom domačih živali, ako se te ponesreči-jo ali jih napade kaka bolezen. Naj bi bila ta knjiga res v vsaki kmečki hiši kot učna knjiga starim in mladim živinorej-cem! — Cena broširane knjige je izdat-no znižana na 23 din (poština 1.50 din). Naroča se pri Tiskovni zadrugi v Ljub-ljani, Selenburgova ulica 3 in v Maribo-ru, Aleksandrova cesta 13. 150

NAGROBNE

SPOMENIKE

s starega pokopališča sv. Kri-štofa (in nove spomenike) po nizki ceni dobite, dokler traja zaloga, pri kamnoseku Kuno-varju Franju, pokopališče pri Sv. Križu v Ljubljani

NOV REDILEN PRAŠEK

»REDIN« za prašice. — Vsak kmetovalec si lahko hitro in z malimi stroški zredi svoje prašice. Zado-stuje že 1 zavitek za 1 prašica ter stane 1 zav. 6 din, po pošti 12 din, 3 zav. po pošti 24 din, 4 zav. po pošti 30 din. Mnogo zahvalnih pisem.

MOŠTOVA ESENCA MOSTIN

Z našo umetno esenco Mostin si lahko vsakdo z malimi stroški pripravi izborno, obstojno in zdravo domačo pijačo. Cena 1 stekl. za 150 litrov din 20.—, po pošti din 35.—, 2 steklenici po pošti din 55.—, 3 steklenice po pošti din 75.—

Pazite, pravi »Redin« in »Mostin« se dobi samo z gornjo sliko in ga prodaja za kranjski del Slove-nije drogerija KANC, Ljubljana, Židovska ul. 1 a. Za štajerski del Slovenije in Prekmurje pa samo drogerija KANC, Maribor — Gosposka ulica 34.

NOVOST!

SAMO
DIN 49.50

St. 62.300 Anker-ura
pravi švicarski stroj.
Dobra kvaliteta, lep
kromiran okvir
s pismeno garancijo

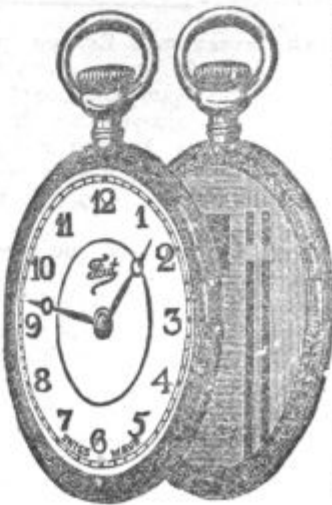
Din 49.50

Štev. 62.301 Ista s
osvetljenimi kazalci
in številčnico

(Radium)

Din 59.50

Zahtevajte cenik, ki
vam ga pošlje za-
stojni in poštne
prosto

H. Suttner

Ljubljana 6
Lastna protokolirana
tovarna ur v Švid.